

	I EØS-ORGANER	
	1. EØS-rådet	
	2. EØS-komiteen	
	3. Parlamentarikerkomiteen for EØS	
	4. Den rådgivende komité for EØS	
	II EFTA-ORGANER	
	1. EFTA-statenes faste komité	
	2. EFTAs overvåkningsorgan	
2008/EØS/43/01	Vedtak fra EFTAs overvåkningsorgan nr. 125/06/COL av 3. mai 2006 om det norske Energifondet	1
2008/EØS/43/02	Kunngjøring fra Norge vedrørende europaparlaments- og rådsdirektiv 94/22/EF av 30. mai 1994 om vilkårene for tildeling og bruk av tillatelser til å drive leting etter og utvinning av hydrokarboner – Kunngjøring av innbydelse til å søke om utvinnings-tillatelser for petroleum på norsk kontinentalsokkel – tildeling i forhåndsdefinerte områder 2008	34
2008/EØS/43/03	Kunngjøring fra Norge vedrørende europaparlaments- og rådsdirektiv 94/22/EF av 30. mai 1994 om vilkårene for tildeling og bruk av tillatelser til å drive leting etter og utvinning av hydrokarboner – Kunngjøring av innbydelse til å søke om utvinnings-tillatelser for petroleum på norsk kontinentalsokkel – 20. konsesjonsrunde	34
2008/EØS/43/04	Kunngjøring om innledning av framgangsmåte i henhold til artikkel 30 i direktiv 2004/17/EF – Anmodning fra en EØS EFTA-stat	35
	3. EFTA-domstolen	
2008/EØS/43/05	Endringer i rettergangsordningen for EFTA-domstolen – Vedtatt av domstolen 20. september 2007 og godkjent av regjeringene i EFTA-statene	36
	III EF-ORGANER	
	1. Rådet	
	2. Kommisjonen	
2008/EØS/43/06	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5154 – CASC JV) ...	40

2008/EØS/43/07	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5193 – Schlumberger/First Reserve/Saxon) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte.	41
2008/EØS/43/08	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5199 – De Weide Blik/Atlanta)	42
2008/EØS/43/09	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5202 – Triton/Altor/Papyrus Group) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	43
2008/EØS/43/10	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5213 – Total/Sonatrach/JVs) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	44
2008/EØS/43/11	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5217– GEFA/PEMA)	45
2008/EØS/43/12	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5227 – Robert Bosch/Samsung/JV)	46
2008/EØS/43/13	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5231 – Bain Capital/D&M) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	47
2008/EØS/43/14	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5240 – GE/GMT/Bigpoint) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	48
2008/EØS/43/15	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5256 – Burani/3i/APB) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	49
2008/EØS/43/16	Oversikt over fellesskapsvedtak om markedsføringstillatelser for legemidler fra 1. april 2008 til 30. april 2008 – Vedtak gjort i henhold til artikkel 34 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/83/EF eller artikkel 38 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/82/EF	50

3. Domstolen

EFTA-ORGANER

EFTAS OVERVÅKNINGSORGAN

VEDTAK FRA EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN

2008/EØS/43/01

nr. 125/06/COL

av 3. mai 2006

om det norske Energifondet

(Norge)

EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN⁽¹⁾ HAR —

under henvisning til avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde⁽²⁾, særlig artikkel 61-63 og protokoll 26,

under henvisning til avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol⁽³⁾, særlig artikkel 24,

under henvisning til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 2 og del II artikkel 4 nr. 4, artikkel 6, artikkel 7 nr. 2-5 og artikkel 14,

under henvisning til Overvåkningsorganets retningslinjer⁽⁴⁾ for anvendelse og fortolkning av EØS-avtalens artikkel 61 og 62, særlig kapittel 15 om støtte til miljøvern,

under henvisning til Overvåkningsorganets vedtak av 14. juli 2004 om gjennomføringsbestemmelsene omhandlet i overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 27,

etter å ha oppfordret berørte parter til å framlegge sine merknader i samsvar med bestemmelsene nevnt ovenfor⁽⁵⁾ og under henvisning til deres merknader, og

ut fra følgende betraktninger:

I. FAKTISKE FORHOLD

1. Framgangsmåte

Ved brev av 5. juni 2003 fra Norges faste delegasjon til Den europeiske union, som videresendte et brev fra Olje- og energidepartementet av 4. juni 2003, begge mottatt og registrert av Overvåkningsorganet 10. juni 2003 (dok. nr. 03-3705-A, registrert under sak SAM 030.03006), oversendte de norske myndighetene melding i henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 3 om endring av to eksisterende støtteordninger, nærmere bestemt støtteprogrammet for introduksjon av ny energiteknologi og ordningen for informasjons- og opplæringstiltak på ENØK-området.

Ved brev av 16. juni 2003 (dok. nr. 03-3789-D) underrettet Overvåkningsorganet de norske myndighetene om at ettersom ordningen allerede var trådt i kraft 1. januar 2002, dvs. før meldingen, ville tiltaket bli vurdert som "ulovlig støtte" i samsvar med kapittel 6 i

⁽¹⁾ Heretter kalt Overvåkningsorganet.

⁽²⁾ Heretter kalt EØS-avtalen.

⁽³⁾ Heretter kalt overvåknings- og domstolsavtalen.

⁽⁴⁾ Retningslinjer for anvendelse og fortolkning av EØS-avtalens artikkel 61 og 62 og protokoll 3 artikkel 1 i overvåknings- og domstolsavtalen, vedtatt og utstedt av EFTAs overvåkningsorgan 19. januar 1994, offentliggjort i EFT L 231 av 3.9.1994, s. 1, og EØS-tillegget nr. 32, s. 1. Retningslinjene ble sist endret 19. april 2006. Heretter kalt retningslinjene for statsstøtte.

⁽⁵⁾ EUT C 196 av 11.8.2005, s. 5.

Overvåkningsorganets saksbehandlingsregler og materielle regler på statsstøtteområdet⁽⁶⁾.

Etter ytterligere korrespondanse⁽⁷⁾ underrettet Overvåkningsorganet de norske myndighetene ved brev av 18. mai 2005 om at det hadde vedtatt å innlede prosedyren fastsatt i overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 2 med hensyn til det norske Energifondet.

Overvåkningsorganets vedtak nr. 122/05/COL om å innlede prosedyren ble offentliggjort i *Den europeiske unions tidende* og EØS-tillegget⁽⁸⁾. Overvåkningsorganet oppfordret berørte parter til å framlegge sine merknader til vedtaket. Overvåkningsorganet mottok én kommentar. Ved brev av 27. september 2005 (dokument nr. 335569) videresendte Overvåkningsorganet kommentaren til de norske myndighetene for å få deres merknader.

Ved brev av 15. juli 2005 fra Norges faste delegasjon til Den europeiske union, som videresendte et brev fra Moderniseringsdepartementet av 12. juli 2005 og et brev fra Olje- og energidepartementet av 11. juli 2005, framla de norske myndighetene sine merknader til Overvåkningsorganets vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen. Brevene ble mottatt og registrert av Overvåkningsorganet 19. juli 2005 (dokument nr. 327172).

Ytterligere opplysninger, særlig en rapport utarbeidet av First Securities som sakkyndig, ble framlagt av de norske myndighetene 6. oktober 2005 (dokument nr. 345642). Et møte mellom de norske myndighetene og Overvåkningsorganet fant sted 11. oktober 2005. Ved e-post av 18. november 2005 framla de norske myndighetene ytterligere opplysninger (dokument nr. 350637). Et møte med de norske myndighetene fant sted 13. februar 2006. Ytterligere opplysninger ble framlagt av de norske myndighetene 8. mars 2006 (dokument nr. 365788).

2. Beskrivelse av Energifondets støttetiltak

Ved sin melding underrettet den norske regjeringen om endringer av to eksisterende ordninger på energiområdet som har vært gjeldende siden 1978/79 og forvaltet av NVE, Norges vassdrags- og energidirektorat. Den første ordningen var støtteprogrammet for introduksjon av ny energiteknologi, som gjorde det mulig for den norske regjering å gi investeringsstøtte til innføring av teknologi for produksjon av fornybar energi. Under den andre ordningen, informasjons- og opplærings tiltak på ENØK-området, ga Norge støtte til kampanjer og kurs i energieffektivisering for industri-, næringslivs- og husholdningssektoren. Ordningene ble finansiert gjennom tilskudd over statsbudsjettet. De viktigste meldte endringene av ordningene var:

- 2.1 sammenslåing av ordningene under en ny finansieringsordning, Energifondet,
- 2.2 en ny måte å finansiere ordningene på ved å innføre – for alle tiltak støttet av Enova – bruk av påslag på nettariffen⁽⁹⁾ i tillegg til fortsatte tilskudd over statsbudsjettet, og
- 2.3 det nyopprettede forvaltningsorganet Enovas forvaltning av Energifondet. Det er også vedtatt nye bestemmelser og inngått en avtale mellom Den norske stat og Enova. Disse nye bestemmelsene skal sikre at støttetiltakene bidrar til å oppnå visse nydefinerte energipolitiske mål.

ad 2.1 Sammenslåingen av de to støtteordningene

Energifondet ble opprettet 1. januar 2002, og de to ovennevnte ordningene ble slått sammen under dette fondet. Energifondet fungerer som en finansieringsordning for støttetiltak, som fortsetter under den nye ordningen.

⁽⁶⁾ Kapittel 6 ble senere opphevet ved Overvåkningsorganets vedtak nr. 195/04/COL av 14. juli 2004. Definisjonen av ulovlig støtte finnes nå i overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 1 bokstav f).

⁽⁷⁾ Nærmere opplysninger om korrespondansen mellom de norske myndighetene og Overvåkningsorganet finnes i Overvåkningsorganets vedtak om å innlede formell undersøkelse, vedtak nr. 122/05/COL, se fotnote 5 ovenfor.

⁽⁸⁾ Se fotnote 5 ovenfor.

⁽⁹⁾ Ifølge de norske myndighetene ble dette påslaget innført i 1990 i forbindelse med dereguleringen av elektrisitetsmarkedet. Før 2002 anvendte nettselskapene påslaget for å dekke sine egne kostnader knyttet til informasjon om energieffektivisering.

ad 2.2 Den nye måten å finansiere Energifondet på

Mens de eksisterende ordningene ble finansiert gjennom tilskudd over statsbudsjettet, finansieres det nyopprettede Energifondet gjennom tilskudd over statsbudsjettet og gjennom et påslag på nettariffene (og ikke en avgift på selve energiproduksjonen).

Dette påslaget omhandles i forskrift om Energifondet fra Olje- og energidepartementet av 10. desember 2001⁽¹⁰⁾. I henhold til paragraf 3 sammenholdt med paragraf 2 bokstav a) i forskriften om Energifondet, skal ethvert selskap som er tildelt konsesjon i henhold til paragraf 4-1 i energiloven⁽¹¹⁾ ("omsetningskonsesjoner"), når det fakturerer sluttbrukeren for uttak av elektrisk energi fra distribusjonsnettet, legge et påslag på tariffen på 1 øre/kWh (fra 1. juli 2004 økt fra 0,3 øre/kWh) på hvert uttak (se også energilovens paragraf 4-4).

Omsetningskonsesjonæren skal deretter betale et bidrag til Energifondet på 1 øre/kWh multiplisert med den energimengden som er fakturert sluttkunde i distribusjonsnettet. Som tabellen i avsnitt 1.7 i dette vedtak viser, har Energifondet i stadig større grad blitt finansiert gjennom dette påslaget alene. Dette utelukker imidlertid ikke muligheten for at Energifondet i framtiden igjen kan motta tilskudd over statsbudsjettet.

ad 2.3 Enovas forvaltning av Energifondet

Enova SF ble opprettet 22. juni 2001⁽¹²⁾. Enova er et nytt forvaltningsorgan som er organisert som et statsforetak (SF)⁽¹³⁾. Det eies av Den norske stat gjennom Olje- og energidepartementet. Enova har vært i drift siden 1. januar 2002, dvs. samme dato som Energifondet ble opprettet.

Enovas hovedoppgave er å gjennomføre støtteordningene, forvalte Energifondet og nå de energipolitiske målene Stortinget vedtok i 2000. Disse hovedoppgavene er nærmere beskrevet i en avtale mellom Den norske stat (ved Olje- og energidepartementet) og Enova SF (heretter kalt "avtalen")⁽¹⁴⁾. Ifølge Enovas egen beskrivelse varslet opprettelsen av Enova SF en endring i Norges organisering og gjennomføring av sin politikk når det gjaldt ENØK og fornybar energi.

3. Nasjonalt rettsgrunnlag for støttetiltakene

Det nasjonale rettsgrunnlaget for støttetiltakene er Odelstingets vedtak av 5. april 2001⁽¹⁵⁾ på grunnlag av et forslag fra Olje- og energidepartementet av 21. desember 2000⁽¹⁶⁾. Odelstingets vedtak endrer lov av 29. juni 1990 nr. 50 (energiloven). Enovas hovedoppgaver er angitt i den ovennevnte avtalen mellom departementet og Enova.

Av betydning er også den (den gang) nylig vedtatte forskrift nr. 1377 av 10. desember 2001 om påslaget på nettariffen (*Forskrift om innbetaling av påslag på nettariffen til Energifondet*). En forskrift om Energifondet (*Vedtekter for energifondet*) plasserer Energifondet under Olje- og energidepartementet og fastsetter at det forvaltes av Enova.

4. Støttetiltakets formål

Sammenslåingen av ordningene under det nyopprettede Energifondet og opprettelsen av forvaltningsorganet Enova ble foretatt med sikte på å oppnå en mer kostnadseffektiv offentlig finansiering av energisparingstiltak og produksjon av miljøvennlig energi. Enova og Energifondet skulle nå de nye energimålene som var vedtatt av Stortinget⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁰⁾ "Forskrift om innbetaling av påslag på nettariffen til Energifondet", heretter kalt "forskriften om Energifondet".

⁽¹¹⁾ Lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. energiloven.

⁽¹²⁾ Innledende betraktninger om opprettelsen av et sentralt organ som skulle håndtere energieffektiviseringstiltak ble allerede framlagt av en sakkyndig komité i 1998, NOU 1998:11. Den norske regjeringen tok opp denne tanken i hvitboken, St.meld.nr. 29 (1998-99). Overgangen fra NVE til Energifondet ble endelig framlagt i statsbudsjettet for 2001, St.prp.nr. 1 (2000-2001).

⁽¹³⁾ Lov av 30. august 1991 om statsforetak.

⁽¹⁴⁾ Revidert avtale av 22. september 2004, "Avtale mellom den norske stat v/Olje- og energidepartementet og Enova SF om forvaltningen av midlene fra Energifondet i perioden 2002-2005".

⁽¹⁵⁾ Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (energilova). (Besl.O.nr. 75 (2000-2001), jf. Innst.O. nr. 59 (2000-2001) og Ot.prp. nr. 35 (2000-2001)).

⁽¹⁶⁾ Ot.prp. nr. 35 (2000-2001).

⁽¹⁷⁾ Se fotnote 15 ovenfor.

I henhold til den ovennevnte avtalen skal energisparing og ny miljøvennlig energi samlet tilsvare minst 12 TWh innen utgangen av 2010, hvorav

- minst 4 TWh skal være økt tilgang på vannbåren varme basert på nye fornybare energikilder, varmepumper og termisk varme, og
- minst 3 TWh skal være økt produksjon av vindkraft.

Avtalen fastsetter også som mål at fondets ressurser skal bidra til energisparing og ny, miljøvennlig energi, som samlet skal utgjøre minst 5,5 TWh (opprinnelig 4,5 TWh) innen utgangen av 2005. Ved å støtte nye fornybare energiformer og bidra til mer energisparing ønsker Norge også å bli mindre avhengig av den viktigste kilden til elektrisitetsproduksjon, vannkraft. Tallene nedenfor, som er oversendt av de norske myndighetene, viser i hvor stor grad Norge benytter vannkraft til tross for økt bruk av vindkraft og varmekraft de siste årene.

Tabell 1

Produksjon, forbruk, import og eksport av elektrisitet, Norge, i GWh, 2000-2005

	2000	2001	2002	2003	2004	Jan-mai 2005
Samlet produksjon	142 816	121 608	130 473	107 273	110 427	60 976
Vannkraft	142 289	121 026	129 837	106 101	109 280	i.a.
Vindkraft	31	27	75	220	260	i.a.
Varmekraft	496	555	561	952	887	i.a.
Forbruk	123 761	125 206	120 762	115 157	121 919	56 665
Import	1 474	10 760	5 334	13 471	15 334	1 923
Eksport	20 529	7 162	15 045	5 587	3 842	6 234
Netto import	-19 055	3 598	-9 711	7 884	11 492	-4 311
Netto import / forbruk	0,0 %	2,9 %	0,0 %	6,8 %	9,4 %	0,0 %
Netto eksport / forbruk	15,4 %	0,0 %	8,0 %	0,0 %	0,0 %	7,6 %

5. Den meldte ordningen med Energifondet

5.1 Generelle merknader om Energifondet

Enova kan gi investeringsstøtte til energisparingsordninger og produksjon og bruk av fornybare energikilder samt støtte til førstegangsinvestering i ny energiteknologi.

Tilskuddsnivået fastsettes gjennom en teknisk og økonomisk vurdering av hvert enkelt prosjekt. De prosjektene som gir flest sparte eller produserte kilowatt-timer (kWh) per subsidiert krone, prioriteres. Dette fører til at prosjekter konkurrerer om å motta offentlig støtte, og målet er å velge de mest effektive prosjektene.

Utlysninger om innlevering av prosjektforslag offentliggjøres i de største landsdekkende og regionale avisene minst to ganger i året, og for de fleste programmene fire ganger i året.

5.2 Fornybar energi

Støtteberettigede prosjekter

Når det gjelder investeringsstøtte til produksjon og bruk av *fornybar energi*, gir Norge støtte til energiprojekter som i artikkel 2 i direktiv 2001/77/EF⁽¹⁸⁾ defineres som fornybare energikilder (se punkt 7 i Overvåkningsorganets retningslinjer for statsstøtte til miljøvern, heretter kalt

⁽¹⁸⁾ EFT L 283 av 27.10.2001, s. 33. Direktivet er ennå ikke innlemmet i EØS-avtalen.

“miljøretningslinjene”, som omfatter vind- og solenergi, geotermisk energi, bølgeenergi, tidevannsenergi og vannkraftanlegg med kapasitet under 10 MW, samt biomasse). Vannkraft, som tidligere nevnt er den tradisjonelle kilden til elektrisitetsproduksjon i Norge, har hittil ikke mottatt noen støtte⁽¹⁹⁾. Støtte til introduksjon av naturgass hører ikke inn under Energifondet⁽²⁰⁾.

Enova anser generelt følgende prosjekter som støtteberettigede: vindkraft, bioenergi, tidevannsenergi, geotermisk energi og havbølgeenergi. Solenergi omfatter bygningsintegreerte løsninger med passiv solvarme, soloppvarmingssystemer og fotoelektrisk produksjon (PV, solceller).

Når det gjelder begrepet ”bioenergi”, har de norske myndighetene forklart at det brukes om fornybar energi (elektrisitet eller varme) *basert på* biomasse som definert i direktiv 2001/77/EF. Bioenergi er et videre begrep enn biomasse og omfatter f.eks. prosjekter som omdanner biomasse til elektrisitet og/eller varme, i motsetning til biomasseprosjekter, som bare gjelder produksjon og bearbeiding av selve biomassen. Slike prosjekter er avhengige av tilleggsinvesteringer i beredskapskapasitet og kapasitet for perioder med toppbelastning basert på andre energikilder. Investeringskostnadene for disse prosjektene kan derfor omfatte ikke bare biomasse, men også andre energikilder i tillegg. Overvåkningsorganet forstår det slik at det kan oppstå situasjoner der bioenergien består av bare en brøkdel biomasse.

De norske myndighetene har forklart at begrepet ”bruk” av fornybare energikilder vil omfatte situasjoner der investeringen er gjort for intern produksjon og der produsent og bruker er samme enhet (dette er ofte tilfelle når det gjelder varmeproduksjon).

Beregning av støtten – metode for beregning av netto nåverdi

Enova beregner støtten som kan gis til et prosjekt som diskontert nåverdi av differansen mellom løpende produksjonskostnader for prosjektet og løpende inntekter basert på markedsprisen for den relevante energikilden. Med andre ord anvendes en netto nåverdi-beregning (heretter kalt nåverdimetoden).

Markedsprisen for den relevante energien

Ved valg av markedspris skjelner de norske myndighetene mellom tre ulike situasjoner:

For det første vurderer de tilfellet der fornybar energiproduksjon mates inn i overføringsnett og derfor konkurrerer med konvensjonell elektrisitetsproduksjon notert på kraftbørsen Nordpool. Dette gjelder vind-, bio-, avfalls-, sol-, tidevanns- og havbølgeenergi, og prisen notert på Nordpool brukes som referanse. På kraftbørsen Nordpool kan man observere både spotpriser og terminpriser opptil tre år fram i tid. Ettersom investeringer er basert på forventede framtidige elektrisitetspriser, anvender Enova ved beregningen terminkontrakter som omsettes daglig. For å utelukke tilfeldige prissvingninger anvendes et gjennomsnitt av børsomsatte terminkontrakter de siste seks måneder. Prisen noteres på innleveringsdagen for prosjektsøknaden, som inntreffer fire ganger i året.

Det andre tilfellet gjelder fjernvarme, som distribueres gjennom et lokalt distribusjonsnett og konkurrerer med varme fra fossile brennstoffer eller fra elektrisitet. I denne situasjonen anvender Enova den faktiske kontraktprisen⁽²¹⁾ som kunden betaler (prisen på den konvensjonelle energien – fra fossile brennstoffer og elektrisitet).

Det tredje scenariet gjelder energiproduksjon som ikke mates inn i et distribusjonsnett (f.eks. kraftproduksjon på stedet basert på resterende damp som ikke mates inn i kraftnettet). I dette tilfellet anvendes markedspris til sluttbruker, inkludert avgifter.

⁽¹⁹⁾ Vedtekter for Energifondet § 4 fastsetter at Energifondet skal brukes til energisparing, produksjon av ny fornybar energi og annen miljøvennlig energi.

⁽²⁰⁾ Se Overvåkningsorganets vedtak nr. 302/05/COL, som godkjente en støtteordning for forskning og utvikling knyttet til gassteknologi.

⁽²¹⁾ Store kunder får ofte redusert pris på grunn av de omfattende kontraktene. Dette tar Enova hensyn til ved sammenligningen av prisene på konkurrerende energikilder.

Utløsende effekt

Støtteordningens formål er å oppmuntre til investering i fornybare energiformer som ellers ikke ville blitt gjort, ettersom energiprisen som kan oppnås i markedet ikke dekker kostnadene, og dermed resulterer i en negativ netto nåverdi. Derfor skal tilskuddet ifølge de norske myndighetene bare kompensere for merkostnadene for produksjon av fornybar energi. Støtten som gis av Enova, skal dessuten ikke overstige det beløpet som anses nødvendig for å utløse prosjektet, dvs. for å oppmuntre til en positiv investeringsbeslutning.

Da Energifondet og Enova ble opprettet, forelå det imidlertid ut fra Overvåkningsorganets opplysninger, ingen nøyaktige angivelser av når den utløsende effekten skulle anses å være oppnådd. Det var for eksempel ikke angitt når prosjektet ville nå en netto nåverdi på null – medregnet støtten fra Energifondet. Det ble riktignok foretatt analyser for å fastslå når prosjektet ville gå i balanse. Det forelå imidlertid ingen uttrykte begrensninger som hindret statsstøtte utover dette punktet. Som det videre framgår av Overvåkningsorganets vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen, kan støtten som er gitt av Enova i noen tilfeller ha ført til at prosjektstøtten førte til en beregnet positiv netto nåverdi⁽²²⁾.

Når prosjekter tildeles støtte, inngår Enova og støttemottakeren en støttekontrakt som fastsetter vilkårene for utbetaling. Utbetalingene kan justeres i samsvar med eventuelle kostnadsreduksjoner i byggeperioden. Når investeringen er gjort, følges den opp med en sammenligning av de realiserte kostnadene og de anslåtte kostnadene i søknaden. Dersom disse tallene avviker til søkerens fordel, kan Enova redusere den finansielle støtten for å gjenspeile den faktiske kostnadsstrukturen⁽²³⁾.

Rimelig kapitalavkastning

Kravet om utløsende effekt omfatter en rimelig kapitalavkastning. Den anvendte diskonteringsraten ble satt til 7 % per år (nominell, før skatt) for alle prosjekter som fikk visse prosentpoeng lagt til som risikopremie. Den norske regjeringen meddelte at Enova vil bygge sin analyse på teoretiske verdier foreslått i offentlige rapporter fra anerkjente statlige institusjoner i Norge, og risikopremien ville dermed variere mellom 2,5–4,5 %, avhengig av type energi og prosjekt.

5.3 Energisparingstiltak

I henhold til den meldte ordningen⁽²⁴⁾ skal støtte til investering i energisparingstiltak beregnes etter den samme nåverdimetoden som anvendes for prosjekter knyttet til fornybar energi.

5.4 Ny energiteknologi

I denne kategorien støtter Enova teknologier som fortsatt har behov for noe utvikling og ytterligere utprøving før de er økonomisk bærekraftige, selv om de er forbi fasen med forsknings- og utviklingsprosjekter som omfattes av kapittel 14 om forsknings- og utviklingsstøtte i Overvåkningsorganets retningslinjer for statsstøtte. Eksempler på slike teknologier er tidevanns- eller bølgeenergianlegg. Prosjektene kan ha som formål å oppnå energieffektivisering eller skape fornybar energiproduksjon.

I løpet av den formelle undersøkelsen forklarte de norske myndighetene at denne kategorien kan anses som en underkategori av investeringsstøtte til fornybar energiproduksjon og energisparing, som er beskrevet ovenfor. Tidligere gjaldt 95,3 % av de støttede prosjektene i denne kategorien fornybar energiproduksjon, mens 4,3 % gjaldt energisparingstiltak⁽²⁵⁾.

Enova har inngått en avtale med Norges forskningsråd om ”introduksjon av innovative energiløsninger” for å oppnå energisparing og varmeproduksjon fra solenergi og biomasse. Ifølge de norske myndighetene utgjør denne avtalen ikke en ny støtteordning, men bare et sterkere fokus på et område der samarbeidet mellom Enova og Forskningsrådet forventes å gi samspillvirkninger.

⁽²²⁾ Se eksempelet på s. 7 i Overvåkningsorganets vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen (vedtak 122/05/COL) samt s. 9, særlig fotnote 17.

⁽²³⁾ Overvåkningsorganet er av den oppfatning at det ikke foretas noen justering oppover dersom avviket er negativt for søkeren.

⁽²⁴⁾ Se imidlertid de norske myndighetenes forslag til framtidig håndtering av energisparingstiltak, avsnitt 1.9.2 i dette vedtak.

⁽²⁵⁾ Med hensyn til de resterende 0,4 % opplyste de norske myndighetene at de er Enovas egne administrasjonskostnader for håndtering av slike prosjektsøknader.

Ifølge de norske myndighetene fungerer denne ordningen som en felles inngangsport for prosjekter som enten er i fasen før konkurransesystemet (og dermed kan motta støtte fra Forskningsrådet) eller skaper inntekter (og kan motta støtte fra Enova). Prosjektet vil ikke motta midler fra begge støttelevererne. De norske myndighetene understreker imidlertid at kumulasjonsreglene sikrer at avsnitt G nr. 66 i miljøretningslinjene under alle omstendigheter vil bli overholdt. I dette avsnittet i miljøretningslinjene fastslås det at støtte i henhold til retningslinjene ikke kan kombineres med andre former for statsstøtte som definert i EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, dersom en slik overlapping fører til en høyere støtteintensitet enn det som er fastsatt i miljøretningslinjene.

Ettersom bare prosjekter som skaper inntekter skal støttes av Enova, anvender Enova den samme nåverdimetoden som nevnt ovenfor, på støtten til prosjekter knyttet til ny teknologi. Prosjektene inntekter er basert på produksjonen av elektrisitet og varme for salg, som ifølge de norske myndighetene utgjør en inntekt som gjør det berettiget å anvende nåverdimetoden på prosjektene.

5.5 Energirevisjon

Enova tilbyr også foretak gratis rådgivning og konsulent tjenester knyttet til energieffektivisering. Støttens formål er å øke antall foretak som foretar energirevisjon og analyser, og å hjelpe dem med å redusere de respektive kostnadene. Slik de var meldt, var disse tjenestene juridisk sett begrenset verken til støtte under grensen for bagatellmessig støtte, eller til støtte til små og mellomstore foretak. De var rettet mot visse foretak. I programteksten for 2003 var målgruppene beskrevet som eiere av private og offentlige bygninger med et samlet areal på over 5000 kvadratmeter og industriforetak samt leietakere av store arealer. Per 2003 har Enova gitt penger til foretak for at de skal kjøpe slike rådgivnings- og konsulent tjenester, i stedet for å yte tjenestene selv.

De norske myndighetene understreker at støtte under disse programmene bør skilles fra informasjons- og opplæringstiltakene. Slik er det ettersom tilskuddene går direkte til selskaper for at de skal foreta energirevisjon og energianalyser og påvise enten investeringer i energisparing eller atferdsendringer innen foretakene. Overvåkningsorganet vil derfor vurdere denne støtten separat i dette vedtak. De norske myndighetene hevder videre at programmene kan sammenliknes med energirevisjon under en finsk ordning som er godkjent av Kommissjonen⁽²⁶⁾.

Det kan tidligere ha vært gitt tilskudd som dekket opptil 50 % av støtteberettigede kostnader. Ifølge de norske myndighetene er per 1. januar 2004 bare 40 % av de støtteberettigede kostnadene blitt støttet.

5.6 Informasjons- og opplæringsprogrammer knyttet til energieffektivisering

Enova driver en svartjeneste som gir gratis informasjon og råd om energi til alle som er interessert i å oppnå bedre energieffektivisering. De norske myndighetene uttaler at i den utstrekning Enova ikke har kapasitet til å drive denne virksomheten selv, er tjenester kjøpt i tråd med reglene for offentlige innkjøp. Enova utøver ikke skjønn med hensyn til hvem slike råd og informasjon gis til.

Fram til 1. januar 2003 tilbød Enova et bredt offentliggjort program der forespørsler om energieffektivisering som krevde konkret oppfølging i husholdninger og foretak lokalt, ble håndtert av tjue regionale ENØK-sentre som representerte Enova på dette området. Støtten ble gitt gratis, og rundt to timer var avsatt til hver forespørsel. De norske myndighetene uttaler at Enova ikke utøvde skjønn med hensyn til mottakerne av disse tjenestene.

Av opplæringstiltak nevner vi programmene nedenfor. De norske myndighetene understreker at konkurransen mellom tilbydere samt prosjektene kostnadseffektivitet er av vesentlig betydning.

Fram til 1. januar 2005 tilbød Enova et program⁽²⁷⁾ for utvikling av materiell og læringskonsepter for å fremme og bevare kunnskap om fornybar energi i selskaper. Programmet var organisert som en anbudsprosess, og Enova betalte 50 % av prosjektets samlede utviklingskostnader.

⁽²⁶⁾ N 75/2002 – Finland, *Modification of aid scheme for the energy sector (endring av støtteordning for energisektoren)*.

⁽²⁷⁾ Programmet ble kalt "læringsmateriell og læringskonsepter" i 2003 og endret navn til "opplæringsprogram" i 2004.

Programmets formål var å fremme utvikling av læremateriell om energieffektivisering (bøker, programvare osv.) samt å støtte utviklingen av kurs om energi, f.eks. ved høyskoler/universiteter eller hos fagforeninger osv. Programmet var åpent for offentlige, private og ideelle virksomheter. Programtekstene for 2003 og 2004 inneholdt en prioriteringsliste (f.eks. prosjekter i byggebransjen, prosjekter som innebar offentlig og privat samarbeid og prosjekter som skulle markedsføres fram til 1. august 2003). I 2003-programmet var tilleggsopplæringen særlig rettet mot universiteter, fagforeninger, handelsorganisasjoner og private utdanningsinstitusjoner (fase 1) samt arkitekter, leverandører, entreprenører og andre personer som arbeider med energisystemer i næringsbygg (fase 2), eller mot byggebransjen (programtekst 2004).

For å fremme opplæringsprogrammet for 2004 tilbød Enova et program for å utvikle opplæringskurs om energi for teknisk personell og ingeniører. Dette ble organisert som en anbudsspross. Bare de første 50 personene som fullførte kurset, fikk kurset betalt av Enova. Ifølge de norske myndighetene ble denne støtten gitt direkte til enkeltpersoner, og ikke til foretak.

Læremateriellprogrammene nevnt ovenfor ble avsluttet 31. desember 2004. Ifølge de norske myndighetene ville Overvåkningsorganet bli underrettet om nye programmer. Til sammen har rundt 33 prosjekter mottatt støtte under programmet. De norske myndighetene uttaler at noen av prosjektene kan falle under grensen for bagatellmessig støtte. Noe av støtten gikk dessuten til enheter i offentlig sektor, universiteter og andre utdanningsinstitusjoner samt ideelle organisasjoner. De norske myndighetene hevder at for disse enhetene berørte støtten fra Enova ikke en økonomisk aktivitet utøvd av et foretak som omfattes av virkeområdet for EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, men var snarere støtte til en utdanningsaktivitet.

Ordningen som sådan inneholdt ingen begrensning som fastsatte at støtten skulle gis bare til visse typer enheter eller aktiviteter. Det ble heller ikke angitt at støtten ikke skulle overstige grensen for bagatellmessig støtte som fastsatt i rettsakten nevnt i EØS-avtalens vedlegg XV punkt 1 bokstav e)⁽²⁸⁾. Støtten var verken begrenset til små og mellomstore foretak⁽²⁹⁾ som omtalt i rettsakten nevnt i EØS-avtalens vedlegg XV punkt 1 bokstav f), eller organisert med sikte på å oppfylle kravene i rettsakten nevnt i EØS-avtalens vedlegg XV punkt 1 bokstav d)⁽³⁰⁾ (opplæringsstøtte).

I tillegg har Enova et program for å bedre kompetansen i energiplanlegging i kommunene, særlig offentlig planlegging og arealplanlegging i henhold til den norske plan- og bygningsloven. Programmet tilbys gratis og er rettet mot beslutningstakere på høyt nivå og teknisk personell i kommunene. De norske myndighetene uttaler at Enova foretar en vurdering av om kommunen yter en tjeneste i konkurranse med andre aktører i markedet. Dersom dette er tilfelle, vil en slik aktivitet ikke bli støttet.

6. Mottakere av støtteintensiteter for investeringsstøtte til produksjon av fornybar energi

Overvåkningsorganets undersøkelse gjelder en eksisterende støtteordning. En angivelse av mulige støttemottakere kan derfor ikke fastslås endelig gjennom dette vedtak, og er bare en indikasjon. I sitt brev av 15. juli 2005 identifiserte de norske myndighetene fram til utgangen av 2004, 236 mottakere av støtte til energirevisjon og investeringstøtte (den siste både til fornybar energiproduksjon og energisparingstiltak), som mottok statsstøtte som oversteg grensen for bagatellmessig støtte og som ikke var støtte gitt til offentlige enheter for utøvelse av offentlige funksjoner. De norske myndighetene identifiserte ytterligere 33 prosjekter som mottok støtte under programmet knyttet til læremateriell/opplæring.

De norske myndighetene hevder at anslagsvis 875 andre prosjekter gjelder enten støtte til offentlige enheter eller støtte til Enovas kjøp av visse tjenester i henhold til reglene om offentlig innkjøp.

⁽²⁸⁾ Innlemmer kommisjonsforordning (EF) nr. 69/2001 av 12. januar 2001 om anvendelse av EF-traktatens artikkel 87 og 88 på bagatellmessig støtte, EFT L 10 av 13.1.2001, s. 30, i EØS-avtalen.

⁽²⁹⁾ Innlemmer kommisjonsforordning (EF) nr. 70/2001 av 12. januar 2001 om støtte til små og mellomstore foretak, EFT L 10 av 13.1.2001, s. 33, endret ved kommisjonsforordning (EF) nr. 364/2004 av 25. februar 2004, EUT L 63 av 28.2.2004, s. 22, i EØS-avtalen.

⁽³⁰⁾ Innlemmer kommisjonsforordning (EF) nr. 68/2001 av 12. januar 2001 om anvendelse av EF-traktatens artikkel 87 og 88 på opplæringsstøtte, EFT L 10 av 13.1.2001, s. 20, endret ved kommisjonsforordning (EF) nr. 363/2004 av 25. februar 2004, EUT 63 av 28.2.2004, s. 20, i EØS-avtalen.

Med hensyn til prosjekter knyttet til fornybar energi framla de norske myndighetene følgende tabell, som viser støtteintensiteter basert på samlede investeringskostnader for prosjektene som mottok tilskudd knyttet til fornybar energi mellom 2002-2004:

Fornybar energi	Støtteintensitet i % av samlede investeringskostnader, støtte beregnet med nåverdimetoden		
	Antall prosjekter	Gjennomsnitt	Maksimalt
Vind	10	23 %	68 %
Fjernvarme	19	20 %	31 %
Bio	31	20 %	50 %
Ny fornybar	1	25 %	25 %

7. Budsjet og varighet

Avtalen for 2002-2005 (se avsnitt I.2.3 ovenfor) ble forlenget til utgangen av 2006. Det ventes at avtalen vil bli ytterligere forlenget til 31. desember 2010. De norske myndighetene har oversendt følgende oversikt over ordningens budsjett:

	Statsbudsjett i millioner NOK	Påslag på tariff i millioner NOK	Samlet budsjett i millioner NOK	Samlet budsjett i millioner euro ⁽¹⁾
2002	270	161	431	57,3
2003	259	192	451	56,4
2004	60	470	530	63,3
2005	0	650	650	79,3

⁽¹⁾ Valutakurser (NOK/Euro) anvendt av de norske myndighetene: 2002:7,51, 2003:8,00, 2004:8,37, 2005:8,20.

8. Kumulering

Når det gjelder kumulering av støtten gitt av Enova med annen statlig støtte, fastslår Overvåkningsorganet at prosjektene i prinsippet kan motta støtte fra andre kilder. De norske myndighetene uttalte i meldingen at de ville sikre at den tildelte støtten aldri ville overstige grensene fastsatt i avsnitt G. nr. 66 i miljøretningslinjene. Som allerede nevnt er det i dette avsnittet fastsatt at støtte som er godkjent i henhold til miljøretningslinjene, ikke kan kombineres med andre former for statsstøtte dersom en slik overlapping fører til en støtteintensitet som er høyere enn miljøretningslinjene fastsetter. Søkere må underrette Enova dersom de inngir søknad om ytterligere støtte fra staten.

9. Endringer foreslått av de norske myndighetene

For å bringe ordningen i samsvar med miljøretningslinjene har de norske myndighetene foreslått visse endringer av ordningen, som beskrives nedenfor. I løpet av Overvåkningsorganets undersøkelse begynte de norske myndighetene å gjennomføre disse endringene.

9.1 Endringer av investeringsstøtten relatert til fornybar energiproduksjon

- 1) Norge vil begrense støtten til prosjekter som faller innenfor definisjonen av fornybare energikilder i artikkel 2 bokstav a) og b) (for biomasse) i direktiv 2001/77/EF. Det vil ikke bli gitt støtte til eksisterende vannkraftanlegg.
- 2) Tilskuddsbeløpet vil bli beregnet ut fra en nåverdimetode på grunnlag av differansen mellom produksjonskostnadene og markedsprisen. Støtten skal gis som et engangsbeløp. Den anvendte beregningsmetoden er som følger (belyst med et eksempel fra et reelt vindkraftprosjekt, med beløp oppgitt i NOK):

Støtteberettigede investeringskostnader ⁽¹⁾		123 000 000
Produksjon	kWh/år	45 700 000
Pris	NOK/kWh	0,25
Årlige inntekter ⁽²⁾		11 425 000
Driftskostnader	NOK/kWh	0,10
Årlige driftskostnader		4 570 000
Årlige nettoinntekter		6 855 000
Økonomisk levetid i antall år		25
Kapitalavkastning		6,33 %
Netto nåverdi		- 38 000 000
Investeringsstøtte		38 000 000

⁽¹⁾ Investeringskostnadene påløper i begynnelsen av år 0

⁽²⁾ Inntekten påløper første gang ved utgangen av år 1

Sammenholdt med den meldte ordningen, vil modellberegningen ovenfor bli foretatt på grunnlag av de "støtteberettigede" investeringkostnadene, og ikke de samlede kostnadene. Ifølge de norske myndighetene inngår ikke finanskostnader, diverse kostnader og kostnader for forsikring for skadesløshet ikke i de støtteberettigede kostnadene, i det minste ikke etter 1. januar 2004.

- 3) Markedsprisen for elektrisitet som er anvendt i beregningen ovenfor, vil bli hentet fra de relevante Nordpool-prisene. Når det gjelder fjernvarme, vil det være den relevante prisen som sluttbrukeren av olje eller elektrisitet (etter den som er lavest) må betale når vedtaket om statsstøtten gjøres. Dersom prosjektøkonomien er basert på store kundekontrakter med priser som avviker fra den kjente sluttbrukerprisen på elektrisitet og olje, vil kontraktprisen være den relevante. For elektrisitetsproduksjon som ikke mates inn i nettet, vil sluttbrukerpris inkludert skatt bli anvendt.
- 4) Støtten kan omfatte en rimelig kapitalavkastning. Diskonteringssatsen og risikopremien vil imidlertid bli fastsatt for Enova av en ekstern sakkyndig for hver berørte fornybare industri.

Det bør legges merke til at de norske myndighetene framla for Overvåkningsorganet en rapport fra den utpekte uavhengige sakkyndige, First Securities ASA⁽³¹⁾. Den sakkyndige anvender en kapitalverdimodell⁽³²⁾ og anslåtte diskonteringssatser på 7 % for vindkraft og 6 % for henholdsvis fjernvarme, bioenergi og energibruk. Beregningen anses som en referanseramme for Enovas vurdering av bruken av diskonteringssatser knyttet til egenkapital for enkeltprosjekter. Særlig kan den såkalte betaværdien være høyere på grunn av prosjektrisikoen⁽³³⁾, noe som kan føre til høyere diskonteringssatser.

Rentesatsen og risikopremien vil bli vurdert og ajourført årlig av de norske myndighetene. Dersom uventede endringer som har vesentlig virkning på diskonteringssatsen, inntreffer mellom de årlige ajourføringene, vil de norske myndighetene foreta en tilsvarende ekstraordinær justering av diskonteringssatsen. Dette gjelder imidlertid bare dersom det er grunn til å tro at endringen er varig.

⁽³¹⁾ First Securities er en viktig aktør på det norske verdipapirmarkedet.

⁽³²⁾ En metode som viser risikjustert kapitalavkastning som en funksjon av risikoen for markedsporteføljen og risikoen for den aktuelle eiendelen (prosjektet).

⁽³³⁾ Formelen som anvendes av First Securities er $R_E = R_F + \beta (R_M - R_F)$, der R_F er Norges langsiktige obligasjoner, β er den enkelte prosjektrisiko, R_M er forventet avkastning på markedsporteføljen, $(R_M - R_F)$ er egenkapitalens risikopremie. R_E er den nødvendige avkastningen av investert kapital.

- 5) De støtteberettigede investeringskostnadene skal være de samme som er oppført i kommisjonsvedtak N 75/2002 – Finland⁽³⁴⁾. De norske myndighetene uttaler at Enova etter 1. januar 2005 har godtatt at bare slike kostnader er støtteberettigede.
- 6) Det vil ikke bli gitt noen støtte utover det beløpet som er nødvendig for å utløse prosjektet. Dette innebærer at dersom netto nåverdi er *negativ* som et resultat av en nåverdimetode beregnet ut fra parametrene fastsatt i nr. 2 ovenfor, vil statsstøtte bli gitt bare for å sikre at prosjektet går i balanse, dvs. for å bringe netto nåverdi opp til null.
- 7) Et prosjekt som har en anslått nullverdi eller positiv netto nåverdi uten støtte, vil ikke være støtteberettiget.
- 8) Med unntak for støtten til biomasse skal støtten som gis under denne ordningen, ikke overstige grensen fastsatt i avsnitt D.3.3.1 nr. 54 i miljøretningslinjene. Avsnitt D.3.3.1 nr. 54 i miljøretningslinjene begrenser støtten til differansen mellom markedspris og produksjonskostnader, inkludert avskrivning av anleggsmidler, der avskrivning av anleggsmidler skal forstås som bare investeringskostnader. Støtten kan også omfatte et rimelig avkastningsnivå dersom Norge kan vise at det er nødvendig ut fra den dårlige konkurranseevnen til visse fornybare energikilder.
- 9) Med Enovas metode for å beregne støtteintensiteter vil det høyeste tilskuddsbeløpet som gis av Enova, være begrenset til investeringskostnadene. Prosjekter som gir en negativ EBITDA⁽³⁵⁾ under vanlige driftsforhold på investeringstidspunktet, vil ikke være berettiget til å motta noen støtte. Diskonteringssatsen som anvendes for dette formålet, skal være diskonteringssatsen som anvendes av Enova, som nevnt i avsnitt 9.I nr. 4 i dette vedtak.
- 10) For biomasse kan det gis driftsstøtte som overstiger investeringskostnadene. Det skal imidlertid ikke under noen omstendighet gis mer driftsstøtte enn fastsatt i avsnitt D.3.3.1 nr. 55⁽³⁶⁾ i miljøretningslinjene.
- 11) For støtteordningens formål er biomasse definert som ”biologisk nedbrytbare fraksjoner av produkter, avfall og rester fra landbruk (vegetabilsk og animalsk), skogbruk og tilknyttede næringer i tillegg til biologisk nedbrytbare fraksjoner fra industriavfall og kommunalt avfall” (se artikkel 2 bokstav b) i direktiv 2001/77/EF). Når det gjelder støtte til bioenergi som inneholder andre kilder enn biomasse, skal driftsstøtte som fastsatt i nr. 10 ovenfor, bare gis for den delen som inneholder biomasse. Støtten til de andre delene ble begrenset til investeringsstøtte som definert i nr. 5.
- 12) Ordningen vil gjelde til 1. januar 2011.

De norske myndighetene har også framlagt følgende opplysninger om driftskostnader for produksjon av fornybar og konvensjonell energi:

⁽³⁴⁾ A) Kostnader for forberedelse og planlegging, B) anskaffelse av bygninger, maskiner og utstyr, installasjonskostnader samt kostnader for endrings- og reparasjonsarbeider på bygninger, maskiner og utstyr, C) kostnader for kjøp av grunn som er direkte knyttet til investeringen og kostnader for bygging av kraftlinjer, der kostnadene for kjøp av grunn kan utgjøre høyst 10 % av de totale støtteberettigede kostnadene for prosjektet, D) kostnader for bygging av en rorledning som skal tilslutes et fjernvarmenett. Kostnader for bygging av et varmedistribusjonsnett er støtteberettigede bare i nettprosjekter som omfatter ny teknologi, E) kostnader for bygningsteknisk arbeid og overvåking av byggearbeidet, F) kostnader for rydde- og grunnarbeid, G) kostnader for ferdigstillelse og for opplæring av nødvendig driftspersonell for ferdigstillelse. I denne sammenheng viser ferdigstillelse til den første gangen et system eller en enhet anvendes, testes og justeres for å sikre at systemet eller enheten virker i samsvar med den spesifiserte ytelsen, H) kostnader for å spre informasjon om prosjektet, I) kostnader for investeringskontroll, J) kostnader knyttet til forundersøkelser av de ulike prosjektypene (lønn til deltakerne i prosjektet og indirekte arbeidskostnader, utstyr, tilbehør, programvare, reiser, informasjonsspredning, andre direkte eller faste kostnader). Støttmottakerens faste kostnader, renter betalt i byggefasen, tilslutningsavgifter og fradragberettigede avgifter vil ikke bli godkjent. Se fotnote 26 ovenfor.

⁽³⁵⁾ EBITDA står for *Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization* (dvs. fortjeneste før renter, skatt, avskrivninger og amortisering). Dette omfatter netto inngående kontantstrømmer fra driftsaktiviteter, før endringer i arbeidskapital.

⁽³⁶⁾ I henhold til avsnitt D.3.3.1 (55) i miljøretningslinjene kan biomasse – som gir høyere driftskostnader – motta driftsstøtte som overstiger investeringsbeløpet, dersom EFTA-staten kan vise at de aggregerte kostnadene som påligger foretakene etter avskrivning av anleggsmidler, fortsatt er høyere enn markedsprisen for energien.

Samlede løpende kostnader, NOK/kWh

Teknologi	Drifts- og vedlikeholdskostnader	Brennstoff	Samlede løpende kostnader
Tall fra IEA-rapporten: Prosjekterte kostnader for elektrisitetsproduksjon, oppdatert 2005			
Kull	0,034 – 0,068	0,076 – 0,152	0,11 – 0,22
Gass	0,023 – 0,031	0,187 – 0,249	0,21 – 0,28
Kombinert varme- og kraftproduksjon			0,17 – 0,44
Tall fra NVE-rapporten: Kostnader for produksjon av energi og varme i 2002			
Vind	0,05		0,05
Tall fra Enovas prosjektportefølje (eksempler)			
Vind	0,05 – 0,10	0	0,05 – 0,10
Bio	0,07 – 0,15	0,2 – 0,3	0,27 – 0,45
Ny fornybar			0,05
Fjernvarme			0,05 – 0,10

9.2 Energisparingstiltak

På samme måte som for den meldte ordningen, hevder de norske myndighetene at nåverdimetoden også bør godtas for beregning av støtte til energisparingstiltak. De norske myndighetene foreslo imidlertid følgende endringer med hensyn til den framtidige anvendelsen av støttetiltakene for energisparing:

De norske myndighetene vil beregne investeringsstøtten til energisparingstiltak i henhold til avsnitt D.1.3 nr. 25⁽³⁷⁾ i miljøretningslinjene sammenholdt med avsnitt D.1.7 nr. 32 i miljøretningslinjene, dvs. at investeringskostnadene for prosjektet vil være strengt begrenset til merkostnadene for investeringer som er nødvendige for å nå miljømålene. Dette innebærer at kostnadene for investeringen i energisparing vil bli sammenlignet med kostnadene for en teknisk sammenlignbar investering som ikke gir like god miljøvirkning. I tilfeller med investering i tilleggsutstyr og -prosedyrer uten annet formål enn energisparing, der det ikke finnes noen annen sammenlignbar investering, settes de sammenlignbare investeringskostnadene til null. Gjenanskaffelseskostnader for maskiner for å oppfylle den standarden som kreves i Norge, er ikke berettiget til støtte.

- 1) Kostnadene vil bli beregnet med fradrag av utbyttet fra en eventuell kapasitetsøkning, kostnadssparing i løpet av de første fem årene av investeringens levetid og annen tilleggsproduksjon fra bivirksomhet i samme femårsperiode.
- 2) De støtteberettigede kostnadene vil være begrenset til investeringskostnader. I så henseende vil de støtteberettigede kostnadene være de samme som er oppført av Europakommisjonen i vedtak N 75/2002 – Finland⁽³⁸⁾. Per 1. januar 2005 har de norske myndighetene bare ansett slike kostnader som støtteberettigede.
- 3) Tilskuddsbeløpet vil være begrenset til 40 % av merkostnadene, beregnet i henhold til parametrene ovenfor, og det vil ikke bli gitt noen driftsstøtte under den ordningen. I henhold til avsnitt D.1.5 nr. 30 i miljøretningslinjene kan støtten for små og mellomstore foretak økes med 10 prosentpoeng. For dette formålet vil små og mellomstore foretak bli definert i henhold til kapittel 10.2 i Overvåkningsorganets retningslinjer for svært små, små og mellomstore foretak.
- 4) Den norske regjeringen vil sikre at dersom støtten kombineres med andre offentlige tilskudd, vil den samlede støtten ikke overstige de ovennevnte grensene.
- 5) Ordningen vil gjelde til 1. januar 2011.

⁽³⁷⁾ I henhold til avsnitt D.1.3 nr. 25 i miljøretningslinjene kan energisparingstiltak motta støtte til en grunnsats på 40 % av de støtteberettigede kostnadene. I henhold til avsnitt D.1.7 nr. 32 i miljøretningslinjene skal støtten være begrenset til merkostnader for investering. Støtteberettigede kostnader beregnes med fradrag av utbyttet fra en eventuell kapasitetsøkning, en eventuell kostnadssparing i løpet av de første fem årene av investeringens levetid og en eventuell tilleggsproduksjon fra bivirksomhet i den samme femårsperioden.

⁽³⁸⁾ Se avsnitt I 9.1. nr. 5 og fotnote 34 i dette vedtak.

9.3 *Støtte til ny energiteknologi*

De norske myndighetene uttaler at nye teknologiprojekter, når det gjelder prosjekter knyttet til fornybar energi, skal støttes i henhold til reglene for støtte til produksjon og bruk av fornybar energi (NPV-metoden). Med hensyn til energieffektiviserende teknologi vil beregningsmetodene for energisparingsordninger bli anvendt. Støtten vil blant annet omfatte prosjekter som tidligere bare er utprøvd i laboratorier, har begrenset potensial for utnyttelse, eller er utviklet for andre forhold enn de norske, og som derfor må tilpasses.

Prosjekter i fasen før konkurransetadiet, som omfattes av Overvåkningsorganets retningslinjer for statsstøtte til forskning og utvikling, vil bli meldt enkeltvis. Prosjekter som gjelder en oppgradering av eksisterende produkter eller produksjonslinjen, vil ikke motta støtte. Det samme gjelder prosjekter som allerede er iverksatt eller besluttet iverksatt.

9.4 *Informasjons- og opplæringstiltak knyttet til energieffektivisering*

De norske myndighetene bekreftet at programmene for læremateriell og læringskonsepter, opplæringskurs for teknisk personell og oppfølging på stedet ble avsluttet 1. januar 2005. Dersom disse eller lignende prosjekter skal tas opp igjen i framtiden, vil Overvåkningsorganet få forhåndsmelding om det.

De norske myndighetene bekreftet videre at opplæringsprogrammet for offentlige enheter bare gjelder kommunenes offentlige oppgaver (se også avsnitt I.5.6 i dette vedtak).

9.5 *Diverse*

De norske myndighetene bekreftet videre at støtten anvendes på en måte som heller ikke forskjellsbehandler utenlandske investorer, og at de vil rapportere regelmessig til Overvåkningsorganet om anvendelsen av ordningen. De norske myndighetene framla en liste for Overvåkningsorganet med åtte eksempler på utenlandske operatører som har mottatt støtte gjennom Energifondet.

10. **Grunnlag for å innlede den formelle undersøkelsen**

I sitt vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen, uttrykte Overvåkningsorganet at tiltakene knyttet til energisparing, støtten til ny energiteknologi og støtten til investering i produksjon av fornybar energi innebar statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1. Med hensyn til informasjons- og utdanningstiltakene (herunder rådgivning og konsulenttjenester) uttalte Overvåkningsorganet at med unntak av den elektroniske svartjenesten og besøkene på nettstedet, hadde fondet stor mulighet til å utøve skjønn. Det anså dessuten at denne skjønnsutøvelsen gjorde støttetiltakene selektive, og ikke generelle. Alle tiltakene ble ansett å vri eller true med å vri konkurransen og påvirke handelen mellom avtalepartene. Etersom støtten knyttet til Energifondet ikke ble meldt i tide til Overvåkningsorganet, innebar den ulovlig støtte i henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 1 bokstav f).

Når det gjelder vurderingen av forenlighet, valgte Overvåkningsorganet å skille mellom det meldte Energifondet og en ordning med de endringene som ble foreslått av de norske myndighetene.

Den meldte ordningen

Overvåkningsorganet uttrykte tvil i vedtaket om å innlede den formelle undersøkelsen med hensyn til om investeringsstøtten til produksjon av fornybar energi kunne berettiges ut fra miljøretningslinjene. Overvåkningsorganet uttalte særlig at støtten ikke var basert på "merkostnadsmetoden" i avsnitt D 1.3 nr. 27 og avsnitt D.1.7 nr. 32 i miljøretningslinjene. Behovet for støtte ble i stedet påvist ved å beregne prosjektets netto nåverdi. Overvåkningsorganet anså at det ikke forelå tilstrekkelige garantier for at bare kostnader knyttet til investeringen ville bli støttet. Det fantes videre ingen ordning for å utelukke en eventuell overkompensasjon. Når det gjelder energisparingstiltak, uttalte Overvåkningsorganet at i motsetning til prosjekter knyttet til fornybar energi, fastsatte miljøretningslinjene uttrykkelig en støtte på 40 % av de støtteberettigede investeringskostnadene. Med nåverdimetoden som de norske myndighetene anvendte, var det

ikke sikkert at denne grensen ville bli overholdt. Når det gjaldt energiteknologiprojekter samt energirevisjon krevde Overvåkningsorganet mer informasjon. Med hensyn til støttetiltakene for informasjon og opplæring uttalte Overvåkningsorganet at støtteordningen ikke var begrenset til bagatellmessig støtte (selv om støtten til noen av prosjektene kan ha vært innenfor grensen) eller til små eller mellomstore foretak. På bakgrunn av dette var Overvåkningsorganets innledende konklusjon i vedtaket om å innlede den formelle undersøkelsen at den meldte ordningen ikke var i samsvar med EØS-avtalens regler om statsstøtte.

Ordningen med endringene som ble foreslått av de norske myndighetene

I vedtaket om å innlede den formelle undersøkelsen behandlet Overvåkningsorganet også endringene som ble foreslått av de norske myndighetene. Det uttalte at det ville foreta en videre undersøkelse av om det kunne godta den norske metoden som baserte støtten på en beregning av det berørte prosjektets netto nåverdi, dersom de norske myndighetene besluttet å begrense støtten til differansen mellom markedsprisen og produksjonskostnadene, se avsnitt D.3.3.1 nr. 54 i miljøretningslinjene. Overvåkningsorganet var også i tvil om hvordan kravet i avsnitt D.3.3.1 nr. 54 tredje punktum i miljøretningslinjene ville bli anvendt i praksis av de norske myndighetene. Dette avsnittet fastsetter at når støtten først er gitt, vil energi som deretter produseres ved anlegget, ikke lenger være berettiget til tilskudd. Overvåkningsorganet uttrykte også tvil med hensyn til støtte til prosjekter med en netto nåverdi som fortsatt var negativ på grunn av høye driftskostnader, etter å ha mottatt støtte fra Enova.

Overvåkningsorganet kunne ikke trekke en endelig konklusjon verken om støtten til ny energiteknologi og opplæringstiltak, eller om støtten til rådgivning og konsulenttjenester (energirevisjon).

11. Merknader fra tredjeparter

Overvåkningsorganet mottok én merknad fra tredjepart om åpningsvedtaket. Det tyske departementet for miljø, naturvern og atomsikkerhet uttaler at det ikke er mulig å foreta en klar avgrensning av det relevante markedet og fastslå hvorvidt de støttede foretakene faktisk ville konkurrere med foretak som ikke mottok støtte, og dermed ville ha en fordel. Det tyske departementet fastslår videre at prinsippet om å fastslå merkostnadene for produksjon av fornybar energi ikke er særlig egnet for å fastsette tilskuddsbeløpet, så lenge det ikke finnes en allment anvendelig og klart avgrenset definisjon av begrepet ”merkostnader”. Med hensyn til grensen på 40 % for støtteintensiteter, er det tyske departementet av den oppfatning at dette ofte ikke vil gi en privat investor et tilstrekkelig insitament til å handle, ettersom vedkommende ville måtte bære 60 % av kostnadene. Det bør derfor vurderes om støtten ikke heller bør baseres på en andel av de samlede investeringskostnadene. Det tyske departementet uttaler at visse mangler i miljøretningslinjene i dette henseende er oppveid gjennom Kommisjonenens rettspraksis.

12. Merknader fra de norske myndighetene

Med hensyn til om det foreligger statsstøtte, uttaler de norske myndighetene i sitt svar av 15. juli 2005 at de anser at Overvåkningsorganet anvender en for streng selektivitetstest, som ikke gir mulighet for skjønnsutøvelse med hensyn til programmer som i utgangspunktet er åpne for alle selskaper. Når det gjelder støtten til læremateriell, kunne Enova utøve skjønn og avvise bare prosjekter som ikke nådde programmets mål eller ikke kunne sikre tilstrekkelig god kvalitet. Disse minstekriteriene var derfor av objektiv art.

De norske myndighetene hevder videre i det ovennevnte brevet at Overvåkningsorganet burde ha foretatt en forenlighetsvurdering av Energifondet direkte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c), slik Kommisjonen gjorde med hensyn til Det forente kongerikes ordning med WRAP-programmets leiegarantifond⁽³⁹⁾.

⁽³⁹⁾ Kommisjonsvedtak av 11. november 2003 om den statsstøtten som Det forente kongerike planlegger å yte innenfor rammene av WRAP-programmets miljøordning (*Environmental Grant Funding*) og leiegarantifond (*Lease Guarantee Fund*), EUT L 102 av 7. 4. 2004, s. 59.

Når det gjelder forenlighetsvurdering av støtten til investering i fornybar energiproduksjon, uttaler de norske myndighetene at med hensyn til den meldte fornybare energiproduksjonen, utelukkes overkompensasjon ettersom ordningen inneholder et element av konkurranse mellom ulike prosjekter. I avtalen mellom Enova og departementet fastsettes det videre at enhver støtte som gis, skal være i samsvar med EØS-avtalen. Med hensyn til inkludering av kostnader som kanskje ikke var støtteberettigede, uttaler de norske myndighetene at dette bare ville berørt en liten brøkdel av kostnadene.

I forundersøkelsesfasen og i sitt svar av 15. juli 2005 påpeker de norske myndighetene at Norge har en annen energisituasjon enn de fleste andre europeiske stater ettersom over 99 % av elektrisitetsproduksjonen i landet kommer fra vannkraft. Vannkraft har en annen kostnadsstruktur og andre kostnadsnivåer enn den konvensjonelle energiproduksjonen i resten av Europa som er basert på kull, gass og kjernekraft. Det er ifølge de norske myndighetene ikke mulig å sammenligne med vannkraft for å beregne merkostnadene for ny produksjon av fornybar energi etter retningslinjene. Anvendelse av den valgte metoden har dessuten viktige fordeler. For det første er nåverdimetoden den metoden som vanligvis anvendes i energisektoren og i andre industrisektorer. Ved å vise til markedsprisen velges objektive og lett tilgjengelige kriterier. Ved å anvende denne metoden for alle prosjekter som søker om støtte, kan Enova sammenligne ulike prosjekter som konkurrerer om statsstøtte på et likeverdig grunnlag, og tildele støtte til de prosjektene som har best forhold mellom støtte og miljøfordeler. For det andre vil metoden sikre at et prosjekt vil få tildelt bare det beløpet som er nødvendig for å utløse prosjektet.

Norge uttaler at dersom miljøretningslinjene skulle følges ordrett, måtte de norske myndighetene innføre en driftsstøtteordning i tillegg til investeringsstøtteordningen, og også under driftsstøtteordningen ville støtten bli fastsatt ut fra en beregning av netto nåverdi. Driftsstøtten som dermed ville bli gitt, ville i realiteten utgjøre en investeringsstøtteordning der tilskuddet ville bli betalt i avdrag, og ikke som et engangsbeløp, uten noen betydelig forskjell i muligheten for å motta støtte, men med et mindre gjennomsliktig system som ville være vanskeligere å forvalte⁽⁴⁰⁾. I den meldte ordningen vil Enova bare være involvert i prosjektets investeringsfase.

De norske myndighetene bekrefter i sitt svar av 15. juli 2005 Overvåkningsorganets påstand i åpningsvedtaket, at Enovas metode generelt sett fører til investeringsstøtte som ligger under eller er lik merkostnadene for investering i anlegg for fornybar energi. De norske myndighetene har imidlertid innvendinger mot et tak for avskrivning av anleggsmidler. Dette ville innebære at det ikke tas hensyn til at prosjektene også har rett til et rimelig avkastningsnivå, som fastsatt i Overvåkningsorganets miljøretningslinjer (avsnitt D.3.3.1 nr. 54) og anvendt i Kommissjonens vedtak om Q7, et offshore-vindprosjekt⁽⁴¹⁾. Ettersom det egnede avkastningsnivået vil bli fastsatt på grunnlag av konklusjonene fra en uavhengig sakkyndig, hevder de norske myndighetene at det ikke er noen fare for overkompensasjon som følge av for sjenerøse avkastningsnivåer.

Når det gjelder kravet om at et støttet prosjekt ikke skal tildeles ytterligere støtte (se avsnitt D.3.3.1 nr. 54 i miljøretningslinjene), samtykker de norske myndighetene i at det bør være en grense for støtten som gis av Energifondet. De norske myndighetene hevder at to mekanismer vil sikre en slik begrensning. For det første vil Enova ved vurderingen av et prosjekt ta hensyn til all kjent inntekt (kontantstrøm), uavhengig av om f.eks. andre statlige tilskudd kan anses som statsstøtte. Disse faktorene vil bli tatt hensyn til på inntekts- eller kostnadssiden der det er relevant, og vil dermed redusere behovet for ytterligere støtte fra Enova. For det andre viser de norske myndighetene i forbindelse med en mulig innføring av en ordning med grønne sertifikater, til en klausul i kontrakten som skal inngås med støttemottakeren, om at denne må tilbakebetale med renter enhver støtte mottatt fra Energifondet dersom støttemottakeren trer inn i sertifikatmarkedet.

De norske myndighetene har i løpet av den formelle undersøkelsen av ordningen foreslått en endring med hensyn til prosjekter som, selv med støtten fra Energifondet, ville ha en negativ netto nåverdi. Denne endringen omhandles nå i avsnitt I.9.1 nr. 9 i dette vedtak, og innebærer at prosjekter som gir en negativ EBITDA under normale driftsforhold på investeringstidspunktet, ikke kan motta noen form for støtte.

⁽⁴⁰⁾ Se også avsnittet om opplysninger framlagt av Norge, i Overvåkningsorganets vedtak 122/05/COL, s. 12 ff.

⁽⁴¹⁾ Statsstøttesak N 707/2002 – *Nederland, MEP Stimulating Renewable Energy* (MEP for å fremme fornybar energi).

II. VURDERING

1. Statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1

EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 lyder:

”Med de unntak som er fastsatt i denne avtale, skal støtte gitt av EFs medlemsstater eller EFTA-statene eller støtte gitt av statsmidler i enhver form, som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer, være uforenlig med denne avtales funksjon i den utstrekning støtten påvirker samhandelen mellom avtalepartene.”

1.1 Statsmidler

I henhold til EØS-avtalens artikkel 61 skal tiltaket være støttet av staten eller gjennom statsmidler. I dette tilfellet gis støtten til de ulike investeringsprosjektene i form av tilskudd som finansieres over statsbudsjettet og gjennom påslaget på nettariffen. Finansiering gjennom direkte tildeling over budsjettet oppfyller kriteriet om ”statsmidler”.

Med hensyn til inntektene fra påslaget på nettariffen uttaler Overvåkningsorganet at i henhold til etablert rettspraksis og Europakommisjonens praksis, anses det som statsmidler når penger overføres gjennom et fond som er opprettet av staten, og fondet ”mates” med bidrag som er pålagt eller forvaltes av staten⁽⁴²⁾. I dette henseende må det fastslås om staten utøvde kontroll over de berørte pengene⁽⁴³⁾. For å anses som statsmidler, er det tilstrekkelig at offentlige myndigheter har varig kontroll over eiendelene⁽⁴⁴⁾.

Energifondet ble opprettet av Den norske stat. Energifondet forvaltes av et offentlig organ, Enova, som eies av Den norske stat gjennom Olje- og energidepartementet. Fondet ble opprettet for å nå et av Den norske stats politiske mål og for å bidra til å nå Den norske stats energimål i forbindelse med Kyoto-protokollen. For dette formål pålegger Den norske stat gjennom forskrift en obligatorisk avgift (se avsnitt I.3 i dette vedtak) som skal finansiere fondet. Avgiftsnivået fastsettes også av staten. Inntektene fra påslaget går rett inn i Energifondet, som fordeler dem på de utvalgte prosjektene. Overvåkningsorganet er derfor av den oppfatning at Den norske stat utøver varig kontroll over påslaget, og at det utgjør statsmidler i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

1.2 Begunstigelse av visse foretak eller produksjon av visse varer

For å anses som støtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, skal tiltaket dessuten for det første gi mottakeren fordeler som fritar den fra utgifter som vanligvis finansieres over mottakerens budsjett. For det andre må støttetiltaket være selektivt ved at det begunstiger ”visse foretak eller produksjonen av visse varer”. I det følgende vil det bli gjort et skille mellom investeringsstøtteordninger, herunder energirevisjon, og opplærings- og utdanningstiltakene.

1.2.1 Generell merknad: Vurdering av ordningen med Energifondet som sådan, ikke av enkelttilskudd gjennom ordningen

I dette tilfellet kan støttetiltakene som beskrives nedenfor, i visse situasjoner være gitt til enkeltpersoner i stedet for foretak (f.eks. i forbindelse med noen av opplærings- og utdannings-tiltakene), eller de kan gå til en utdanningsaktivitet i stedet for en økonomisk aktivitet. Ingen av de ulike støttetiltakene var imidlertid formelt (i henhold til lov eller forvaltningsmessige

⁽⁴²⁾ Sak 173/73, *Italia mot Kommisjonen*, [1974] saml. 709, sak 78/76, *Steinike mot Tyskland*, [1977] saml. 595, kommisjonsvedtak N 707/2002 – *Nederland*, se fotnote 41 ovenfor; N 490/2000 – *Italia*, ujenkallelige kostnader i elektrisitetssektoren.

⁽⁴³⁾ Generaladvokat Jacobs i sak C-379/98, *Preussen Elektra mot Schlesweg AG*, [2001] saml. I-2099 nr. 165.

⁽⁴⁴⁾ Se sak T-67/94, *Ladbroke Racing Ltd mot Kommisjonen for De europeiske fellelskap*, [1998] saml. II-1, nr. 105 ff. I denne sakens henseende er det ingen tvil om at tiltaket kan tilskrives staten, som innførte påslaget. Det er en annen situasjon enn det systemet som behandles i sak C-345/02 *Pearle BV, Hans Prijs Optiek Franchise BV og Rinck Opticiens BV mot Hoofdbedrijfschap Ambachten*, [2004] saml. I-7139, som gjaldt en avgift fastsatt av et styre sammensatt av fagfolk.

retningslinjer) begrenset til enkeltpersoner eller visse typer aktiviteter⁽⁴⁵⁾. Støtte kunne f.eks. være gitt til private utdanningsaktører, som kan utøve økonomisk virksomhet eller være rettet mot visse næringssektorer (f.eks. byggebransjen).

Den aktuelle meldingen og vurderingen gjelder Energifondet *som sådant*, og ikke de enkelte tilskudd det gir. Det er derfor ikke nødvendig at Overvåkningsorganet i forbindelse med evalueringen av Energifondet som sådant⁽⁴⁶⁾, vurderer f.eks. om støtten i enkelte tilfeller der den ble gitt til ideelle organisasjoner og utdanningsenheter, berørte et foretaks (økonomiske) virksomhet. Ettersom ordningen med Energifondet ikke omfattet noen begrensninger i så henseende, er Overvåkningsorganets konklusjon at støtten gjennom ordningen – med unntaket nedenfor – gikk til foretak.

Støtte som gis til offentlig sektor for gjennomføring av energieffektiviseringstiltak som ledd i enhetens offentlige funksjon, utgjør ikke statsstøtte. Dette gjelder særlig programmet med energieffektiviseringstiltak for kommunene. Denne støtten utgjør ikke statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, så lenge den er begrenset til støttemottakerens offentlige funksjon, noe de norske myndighetene bekrefter.

1.2.2 *Investeringsstøtte (produksjon av fornybar energi, energisparingstiltak, ny energiteknologi og energirevisjon)*

Tilskuddene til ovennevnte investeringer begunstiger mottakerne i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 ved å gi dem mulighet til å investere enten i produksjon av fornybar energi eller i tiltak som reduserer energiforbruket eller gir selskapet mulighet (når det gjelder revisjon, gjennom økt kompetanse og energianalyser) til å bruke energi på en mer effektiv måte, og dermed redusere selskapets ordinære løpende kostnader ytterligere.

Støtten er også selektiv. I likhet med investeringsstøtten til fornybar energi produksjon, gjelder støtten en bestemt kategori av energiprodusenter.

De andre tiltakene er også selektive, ettersom tilskuddene gis bare til visse selskaper som velges ut av Enova etter en sammenligning av prosjektene i søknadsprosessen og en avgjørelse om hvilket prosjekt i søknadsrunden som gir best energieffektivisering og derfor skal støttes. Det er fastslått gjennom rettspraksis⁽⁴⁷⁾ at i en situasjon der et fond nyter ”*en grad av handlefrihet som gjør at det kan justere sin finansielle støtte på grunnlag av en rekke vurderinger, særlig ut fra hensyn til valget av mottakere, størrelsen på den finansielle støtten og de forhold den gis under, (...) er det sannsynlig at ordningen setter visse foretak i en mer fordelaktig situasjon enn andre*”⁽⁴⁸⁾. Ikke alle prosjekter som oppfyller søknadskriteriene, kan være sikre på å motta støtte, ettersom dette avhenger av de andre prosjektene som er med i søknadsprosessen, og hvilket beløp Enova er villig til å tildele i den aktuelle prosjektvurderingsrunden. Ettersom Enova står fritt til å velge hvor hyppige og hvilke typer innbydelser til å framlegge prosjektsøknader det skal organisere, gir ordningen Enova et tilstrekkelig rom for skjønnsutøvelse til at støttetiltakene blir selektive⁽⁴⁹⁾.

For energirevisjon inngår dessuten et ytterligere element av selektivitet ettersom programmet (programtekst 2003, se avsnitt I. 5.6 i dette vedtak) var rettet mot eiere av private og offentlige bygninger med en samlet overflate på over 5000 kvadratmeter, samt mot industriforetak.

⁽⁴⁵⁾ Overvåkningsorganet vil imidlertid påpeke at for å fastslå om støtten går til et ”foretak” vurderes ikke enhetens juridiske status eller organisasjonsform, men foretakets kvalitet ut fra den aktiviteten som støttes, sak C-41/90 *Höfner og Elser* mot *Macotron*, [1991] saml. I-979; for eksempel kan også ideelle organisasjoner utøve økonomisk aktivitet og konkurrere med andre, se f.eks. sak 78/76 *Steinike & Weinlig*. Se fotnote 43 ovenfor, og Sak C-67/96 *Albany, International BV* mot *Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*, [1999] saml. I-5751.

⁽⁴⁶⁾ Dersom bidraget utgjør støtte, hvilket vil bli fastslått nedenfor, utgjør Energifondet en støtteordning. Se definisjonen av støtteordning i overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 1 bokstav d).

⁽⁴⁷⁾ Sak C-241/94 *Kommisjonen* mot *Frankrike*, [1996] saml. I-4551, nr. 23.

⁽⁴⁸⁾ Se også generaladvokat Jacobs i sak C-256/97 *DM Transport S.A.*, [1999] saml. I- 3913, nr. 39 og 40.

⁽⁴⁹⁾ Dette underbygges av Enovas vurdering av sin egen rolle på foretakets nettside, der det står at ”*Enova SF nyter stor frihet med hensyn til valget og sammensetningen av dets strategiske fokus og politiske tiltak*”.

1.2.3 Informasjons- og opplæringsprogrammer på ENØK-området

Overvåkningsorganet er av den oppfatning at det ikke foreligger noen selektivitet ved Enovas elektroniske svartjeneste, der råd om energieffektivisering gis til alle interesserte uten at Enova kan utøve noe skjønn i den forbindelse.

Det foreligger heller ikke statsstøtte for besøk på nettstedet som gjøres fra private husholdninger, ettersom støtten i disse situasjonene ikke gis til foretak i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1. Heller ikke for effektiv energibruk i næringsbygg finner Overvåkningsorganet at det foreligger statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, ettersom tiltaket var åpent for alle interesserte, uten at Enova og ENØK-sentrene kunne utøve skjønn. Tiltaket innfrir med andre ord ikke vilkåret for selektivitet.

En selektiv fordel foreligger i forbindelse med støtteprogrammet for utvikling av læremateriell og opplæringskurs, ettersom det reduserer utviklers kostnader for å lage materiell eller kursprogram, sammenlignet med andre som ikke mottar slik støtte. Overvåkningsorganet sier seg ikke enig med de norske myndighetene i at det anvender en for streng selektivitetstest for opplærings-/utdanningsprogrammer. Støtten er først og fremst rettet mot visse sektorer, f.eks. i 2003-programmet blant annet mot private ytere av utdanningstjenester, eller i 2004-programmet mot byggebransjen. Programtekstene understreker at studietilbudene skal dekke næringslivets behov, delvis ved at privat industri deltar i finansieringen av programmet. Dette åpner for utvikling av sektorløsninger. For det andre gir disse programmene Enova fortsatt stor mulighet til å utøve skjønn. De norske myndighetene understreker selv at konkurransen mellom prosjekter er nødvendig. Dermed kan noen prosjekter få avslag på søknaden om støtte selv om de oppfyller visse objektive kriterier, ettersom de kan bli forbigått dersom andre prosjekter i den aktuelle vurderingsrunden skårer bedre. Det finnes heller ingen garanti for at et avvist prosjekt vil bli støttet i neste omgang. Programtekstene for 2003 og 2004 inneholder en prioriteringsliste som viser at visse prosjekter, særlig slike som ikke er blant de prioriterte prosjektene, vil ha mindre sjanse til å motta støtte. Overvåkningsorganet anser derfor støtten som selektiv.

1.3 Konkurransesvridning og påvirkning av handelen mellom avtalepartene

For å utgjøre støtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 må tiltaket vri eller true med å vri konkurransen og påvirke samhandelen mellom avtalepartene.

I dette tilfellet styrker tiltakene konkurransetillingen til støttede foretak på energi- og elektrisitetsmarkeder i Det europeiske økonomiske område, der de faktisk eller potensielt konkurrerer med andre energiprodusenter⁽⁵⁰⁾.

Ganske mange prosjekter som er støttet tidligere (se avsnitt 1.6 i dette vedtak) kan ha falt inn under rettsakten nevnt i nr. 1 bokstav e) i vedlegg XV til EØS-avtalen (kommisjonsforordning (EF) nr. 69/2001 av 12. januar 2001 om anvendelse av EF-traktatens artikkel 87 og 88 på bagatellmessig støtte), ettersom de tildelte tilskuddene ligger under grensen for bagatellmessig støtte. Imidlertid utgjorde ikke alle tilskuddene til prosjekter bagatellmessig støtte. Dette var heller ikke noe vilkår i ordningen.

Ettersom elektrisitetsmarkedet er i høy grad liberalisert og det er en handelsstrøm av energiprodukter og elektrisitet mellom EØS-statene (f.eks. importerer og eksporterer Norge en viss prosent av sin elektrisitet), finner den beskrevne (potensielle) konkurransesvridningen sted i forbindelse med andre EØS-foretak. Dette framgår videre av den kjensgjerning at ulike typer elektrisitet selges og kjøpes i Nordpool, en felles kraftbørs for de nordiske landene. Energifondet vrir derfor konkurransesvridende eller truer med å vri konkurransen og påvirke samhandelen mellom avtalepartene.

⁽⁵⁰⁾ For eksempel i forbindelse med elektrisitetsprodusenter som er avhengige av konvensjonelle kilder eller – for tiden – i forbindelse med vannkraftprodusenter eller produsenter av annen fornybar energi som ikke støttes av Enova; eller selskaper som ikke mottar støtte for å anvende energieffektiviseringstiltak.

2. Ny støtte

Som vist ovenfor i avsnitt II.1 i dette vedtak, utgjør ordningen med Energifondet støtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1. Det må fastslås om den også utgjør ny støtte som skulle vært meldt tidsnok til at Overvåkningsorganet kunne foreta en vurdering, se overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 2. Ny støtte defineres som all støtte "(...) som ikke er eksisterende støtte, herunder endringer i eksisterende støtte", se overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 1 bokstav c).

Den norske regjeringen uttaler at programmene som ble slått sammen under ordningen med Energifondet, eksisterte før Norge ble en del av Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet. Ordningene utgjorde derfor i utgangspunktet eksisterende støtte i henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 1 bokstav b) punkt ii).

Ved meldingen underrettet de norske myndighetene Overvåkningsorganet om endringer i de eksisterende støtteordningene. Endringene består først og fremst av:

- i) sammenslåingen i 2002 av de eksisterende ordningene under det nyopprettede Energifondet,
- ii) den nye forvaltningen av støtten etter opprettelsen av det nye forvaltningsorganet Enova, som erstattet det tidligere ansvarlige organet, Norges vassdrags- og energidirektorat,
- iii) Stortingets utarbeiding av nye energimål, som innebærer at tiltak som omfattes av ordningene, nå skulle oppnå målbare energieffektiviserings- og energiproduksjonsmål, og
- iv) en ny finansieringsordning (påslag på nettariffen).

Sammen med disse endringene kom et nytt sett lovbestemmelser om Enova, som påvirker tilskuddet som gis ved at tiltaket nå skulle oppnå nye strategiske mål som ble avtalt mellom Den norske stat og Enova i 2002.

Disse endringene var ikke av rent teknisk eller administrativ art [se artikkel 4 nr. 1 i Overvåkningsorganets vedtak av 14. juli 2004⁽⁵¹⁾], men endret det tidligere systemet og dets rettslige ramme. For det første må ny støtte i samsvar med Domstolens avgjørelse i *Namur Les Assurances*⁽⁵²⁾, fastslås ved henvisning til de bestemmelsene som ligger til grunn for den. I denne forbindelse bør det legges merke til at opprettelsen av Energifondet og Enova innebar vedtakelse av et helt nytt regelsett for støtten under Energifondet og finansieringen av det. Først kom et stortingsvedtak 5. april 2001 som endret energiloven av 29. juni 1990. Vedtaket ga Regjeringen kompetanse til å pålegge energidistributøren (gjennom "omsetningskonsesjoner") å legge til et påslag på nettariffen som sluttbrukeren betaler. Denne avgiften skal så bidra til å finansiere Energifondet. En dengang nylig vedtatt forskrift av 10. desember 2001 fastsetter nærmere bestemmelser om hvordan dette påslaget skal innkreves og overføres til Energifondet. I forslagene som lå til grunn for stortingsvedtaket, hadde regjeringen definert nye og konkrete energimål (se I.4 i dette vedtak) som skulle nås innenfor en gitt tidsramme ved hjelp av opprettelsen av Energifondet og Enova. Målene og resultatene ble nærmere angitt i avtalen mellom Departementet og Enova. En ny forskrift om Energifondet plasserte fondet under Olje- og energidepartementet og fastsatte at Enova skulle forvalte det. Dette viser at lovbestemmelser om støtten til energieffektiviseringstiltak ble vesentlig endret og supplert i årene 2000/2001.

Disse rettslige og administrative endringene ble gjort med sikte på å endre den daværende støtteordningen betraktelig og skape en helt ny måte å finansiere energisparingstiltak og produksjon av fornybar energi på⁽⁵³⁾. Sammenslåingen av de to nye ordningene var mer enn en rent teknisk formalitet ettersom de ble slått sammen under én overskrift for å oppnå en mer målrettet statsstøtte og mer konkrete resultater av politikken for bærekraftig energi. Ved vedtak

⁽⁵¹⁾ Vedtak 195/04/COL.

⁽⁵²⁾ Sak C-44/93 *Namur-Les Assurances du Crédit* mot *Office National du Duccroire* og *Den belgiske stat*, [1994] saml. I-3829.

⁽⁵³⁾ Se generaladvokat Fennellys fortolkning i sak C-15/98 og C-105/99, *Republikken Italia* mot *Europakommisjonen*, [2000] saml. II-8855, nr. 61 ff, der det hevdes at de lovgivningsmessige endringene må endre systemet i vesentlig grad, dvs. være mer enn bare formelle endringer.

om støtte til prosjekter vil det nå måtte tas hensyn til hvorvidt prosjektene kan bidra til å nå de nye målene som ble definert av Stortinget i 2000/2001, noe som innebærer en vesentlig endring av de tidligere støtteordningene.

En helt ny administrativ struktur erstatter kompetansen til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) med kompetansen til det nyopprettede forvaltningsorganet Enova. Enova er gjennom en avtale med departementet bundet til å forvalte Energifondet for å oppnå Stortingets nydefinerte energimål, og til å forvalte det i henhold til de nylig vedtatte bestemmelsene. Enova skal også – gjennom forvaltningen av fondet – fremme konkurranse i markedet. Dette viser at Enova ikke bare fortsetter NVEs arbeid, men har fått nye oppgaver og forpliktelser, noe som innebærer en vesentlig endring av de tidligere ordningene.

Til slutt er det av betydning at en ny finansieringsordning er innført. I stedet for å motta midler over statsbudsjettet, finansieres støttetiltakene nå (i stadig større omfang) gjennom et påslag på nettariiffen, som brukes til å finansiere Energifondet. Norge påpekte at avgiften som sådan var innført før EØS-avtalen trådte i kraft, men dette endrer ikke Overvåkningsorganets konklusjon, at innføringen av den nye finansieringsordningen førte til en vesentlig endring. Før 2002 ble påslaget forvaltet av nettselskapene hovedsakelig til finansiering av deres egen informasjonsvirksomhet knyttet til energieffektivisering. Nå fastsettes og kontrolleres påslaget av Den norske stat, som øremerker det til finansiering av Energifondet. Fondet kan bruke pengene til alle slags støttetiltak, ikke bare informasjonsvirksomhet⁽⁵⁴⁾. I lys av disse opplysningene konkluderer Overvåkningsorganet med at finansieringsordningen er vesentlig endret.

De omtalte endringene endrer støtteordningen som sådan, uten at de kan anses atskilt fra de eksisterende ordningene⁽⁵⁵⁾. Den nye finansierings- og forvaltningsordningen så vel som Enovas forpliktelse til å nå nydefinerte energimål berører selve strukturen i støtteprogrammet og gjelder alle tiltak som støttes under Energifondet. Endringene ble gjort med sikte på å anvende offentlige midler på en bedre måte og oppnå mer bærekraftige energieffektiviseringsresultater, noe som gjorde det nødvendig å innføre nye strukturer og nye mål. Disse nye strukturene og målene er avgjørende for alle vedtak om støtte og kan ikke anses atskilt fra de allerede eksisterende støttetiltakene.

De meldte endringene skal derfor anses som ny støtte i henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 1 bokstav c).

Energifondet ble satt i drift 1. januar 2002, dvs. før juni 2003, da ordningen ble meldt til Overvåkningsorganet. Energifondet ble derfor meldt for sent til Overvåkningsorganet og brøt derfor stillstandsklausulen i overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 3. Støtten skal derfor anses som ”ulovlig støtte” i henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 1 bokstav f). Enhver ulovlig støtte som ikke erklæres forenlig med EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c), skal betales tilbake.

3. Støttens forenlighet med EØS-avtalen

Overvåkningsorganet er av den oppfatning at støttetiltakene ikke omfattes av noen av unntakene fastsatt i EØS-avtalens artikkel 61 nr. 2 eller 3 bokstav a), b) og d). Det må derfor vurderes om støtten kan godkjennes i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c). I henhold til denne bestemmelsen kan støtte erklæres forenlig dersom den ”*har til formål å lette utviklingen av enkelte næringsgrener eller på enkelte økonomiske områder, forutsatt at støtten ikke endrer vilkårene for samhandelen i et omfang som strider mot felles interesser*”.

Overvåkningsorganet vil vurdere Energifondet i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c) sammenholdt med Overvåkningsorganets miljøretningslinjer. Miljøretningslinjene påla EFTA-statene å bringe sine støtteordninger for miljø i tråd med disse retningslinjene innen 1. januar 2002.

⁽⁵⁴⁾ I de respektive regjeringsforslagene omtalte de norske myndighetene selv finansieringsordningen som ”ny”.

⁽⁵⁵⁾ Sak T-195/01 og T-207/01 *Gibraltars regjering og Kongedømmet Spania mot Europakommisjonen*, [2001] saml. II-3915, nr. 111.

Nedenfor vil Overvåkningsorganet foreta en adskilt vurdering av ordningen med Energifondet slik den ble meldt til Overvåkningsorganet og anvendt fra 1. januar 2002 (se avsnitt II 3.1 i dette vedtak), og ordningen med de framtidige endringene som de norske myndighetene foreslo for å gjøre støtten forenlig med EØS-avtalens regler om statsstøtte (se avsnitt II 3.2. i dette vedtak).

3.1 *Vurdering av Energifondet slik det ble meldt til Overvåkningsorganet*

3.1.1 *Investeringsstøtten (til produksjon av fornybar energi, investering i energisparingstiltak, ny energiteknologi, energirevisjon)*

I sitt vedtak av 18. mai 2005 om å innlede den formelle undersøkelsen uttrykte Overvåkningsorganet tvil med hensyn til om investeringsstøtten som ble gitt av Energifondet, kunne erklæres forenlig med miljøretningslinjene.

I sine merknader av 15. juli 2005 til åpningsvedtaket hevdet de norske myndighetene at ordningen skulle godkjennes direkte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c). Overvåkningsorganet deler ikke dette synet, i det minste i den grad den berørte støtten omfattes av miljøretningslinjene. Overvåkningsorganet anser ikke Europakommisjonens WRAP-vedtak⁽⁵⁶⁾ som relevant her. Forskjellen mellom de to sakene er at retningslinjene ikke inneholder noen bestemmelse om investeringsstøtte knyttet til gjenvinning, mens investeringsstøtte til fornybar energi omfattes av miljøretningslinjene. Overvåkningsorganet er bundet av sine retningslinjer⁽⁵⁷⁾. Det anser derfor at det ikke kan overse kapittelet om investeringsstøtte i retningslinjene (avsnitt D.1.3, særlig nr. 27, og avsnitt D.1.7 nr. 32, eller kapittelet om driftsstøtte (avsnitt D.3.3.1 nr. 54, som omhandler situasjonen for fornybare energikilder) og støtteintensitetene som angis der.

1) *Investeringsstøtte til produksjon av fornybar energi*

Investering i produksjon av fornybar energi kan støttes med en støtteintensitet på opptil 40 % eller, om nødvendig, 100 % av støtteberettigede kostnader, se avsnitt D.1.3 nr. 27 i miljøretningslinjene. Avsnitt D.1.6 nr. 31 forklarer hva en støtteberettiget investering omfatter, nemlig investering i grunn, bygninger, anlegg og utstyr, og under visse omstendigheter immaterielle eiendeler. Avsnitt D.1.7 nr. 32 fastsetter at støtteberettigede kostnader er differansen mellom investeringskostnadene knyttet til et produksjonsanlegg for fornybar energi og investeringskostnadene knyttet til et konvensjonelt kraftanlegg (heretter kalt "merkostnadsmetoden").

Overvåkningsorganet uttalte i sitt vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen⁽⁵⁸⁾ at støtten til fornybare energikilder ikke var basert på merkostnadsmetoden som fastsatt i avsnitt D.1.7 nr. 32 i retningslinjene. Det fastslo også at uten de endringene som de norske myndighetene senere foreslo, ville det ikke finnes noen garanti for at støtten ville forbli innenfor grensen på 40 %. Det forelå heller ingen garanti for at den ville forbli innenfor den høyeste grensen på 100 % av merkostnadene, eller for at ordningen ikke ville føre til overkompensasjon. Det fantes f.eks. ingen garantier for at bare støtteberettigede investeringskostnader ville bli støttet og for at et foretak ikke ville motta mer støtte enn nødvendig for å utløse prosjektet. Etter Overvåkningsorganets foreløpige oppfatning kunne derfor det meldte Energifondet ikke godkjennes i henhold til kapittelet om investeringsstøtte (avsnitt D.1.3 i miljøretningslinjene), og det innebar dermed uforenlig statsstøtte.

Merknadene fra de norske myndighetene har ikke fjernet denne tvilen. Når det gjelder støtte til kostnader som kan ha vært uberettigede, uttaler de norske myndighetene at Enova per 1. januar 2005 har godkjent støtte bare til kostnader oppført i Kommisjonens vedtak i statsstøttesak Finland N 75/2002, mens det tidligere var gitt tilskudd til andre kostnader (f.eks. finanskostnader), selv om dette kunne utgjøre bare en liten brøkdel av de samlede kostnadene. Ettersom det meldte Energifondet ikke omfattes av klare regler om hvilke kostnader som er støtteberettigede, er faren for å medregne kostnader som ikke er det, absolutt til stede. Det norske argumentet om at støtteordningens konkurranseelement *begrenser* muligheten for overkompensasjon, kan heller ikke endre Overvåkningsorganets konklusjon om at ordningen

⁽⁵⁶⁾ Se fotnote 39 ovenfor.

⁽⁵⁷⁾ Sak C-351/98 *Kongedømmet Spania mot Europakommisjonen*, [2002] saml. I-8031, nr. 76.

⁽⁵⁸⁾ Avsnitt II 3.1.1. i Overvåkningsorganets vedtak 122/05/COL.

ikke hadde noen fungerende juridiske begrensninger som kunne *garantere* at støtten holdes innenfor grensen fastsatt i retningslinjenes kapittel om investeringsstøtte. Uten slike regler ville tilfeldighetene avgjøre om overkompensasjon kunne unngås.

Overvåkningsorganet holder fast ved det syn det uttrykte i vedtaket om å innlede den formelle undersøkelsen, at den meldte ordningen heller ikke oppfyller vilkårene i avsnitt D.3.3.1 nr. 54. Overvåkningsorganet kunne ikke fastslå at det fantes parametere som ville sikre at grensen fastsatt i avsnitt D.3.3.1 nr. 54 aldri ble oversteget. Det fantes heller ingen garanti for at bare investeringskostnader ville bli tatt med i beregningen (avsnitt D.3.3.1 nr. 54 er begrenset til avskrivning av anleggsmidler), og det var ikke tilstrekkelig klart hvordan diskonteringsrenten skulle fastsettes og hvordan det skulle sikres at støtten aldri ville overstige det beløp som var nødvendig for å oppnå en netto nåverdi på null.

Konklusjonen er at det meldte Energifondet ikke oppfyller miljøretningslinjenes kriterier for forenlighet.

2) Støtte til energisparing

Investering i energisparing (begrepet "energiparing" er definert i miljøretningslinjenes avsnitt B nr. 7) kan støttes med en støtteintensitet på opptil 40 % av de støtteberettigede kostnadene i henhold til miljøretningslinjenes avsnitt D.1.3 nr. 25. I miljøretningslinjenes avsnitt D.1.6 nr. 31 defineres den berørte investeringen, dvs. i grunn, bygninger, anlegg og utstyr, og under visse omstendigheter immaterielle eiendeler. Miljøretningslinjenes avsnitt D.1.7 nr. 32 begrenser støtten til støtteberettigede kostnader, som defineres som merkostnader for investering som er nødvendige for å nå miljømålene. Støtte kan ikke gis med sikte på tilpasning til en europeisk fellesskapsstandard⁽⁵⁹⁾ dersom foretaket ikke er et lite eller mellomstort foretak.

I sitt vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen fastslo Overvåkningsorganet at støtten ikke er beregnet i henhold til merkostnadsmetoden som fastsatt i miljøretningslinjenes avsnitt D.1.7 nr. 32. Den holdes ikke innenfor grensen på 40 % fastsatt i miljøretningslinjenes avsnitt D.1.3 nr. 25. I motsetning til investeringsstøtten til produksjon av fornybar energi, kan støtten til energisparingstiltak ikke overstige grensen på 40 %⁽⁶⁰⁾.

De norske myndighetene uttaler at de i praksis har fulgt tilnærmingen i retningslinjene. Overvåkningsorganet vil ikke bestride at enkelte tilskudd fra Energifondet i seg selv kan ha vært forenlige med miljøretningslinjene. Dette gjør likevel ikke ordningen med Energifondet som sådan – som verken inneholdt grenser for støtteintensitetene eller fulgte merkostnadsmetoden – forenlig med miljøretningslinjene.

Ettersom det ikke fantes noen mekanisme som utelukket at støtte som ble gitt under dette støttetiltaket, ville overstige grensen på 40 % i støtte, der kostnadene ville bli sammenlignet med kostnadene knyttet til konvensjonell kraftproduksjon, skal den meldte ordningen med Energifondet anses som uforenlig støtte.

3) Ny energiteknologi

I sitt vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen fastslo Overvåkningsorganet at det ikke hadde tilstrekkelige opplysninger for å vurdere om prosjektene i denne kategorien ville være prosjekter knyttet til produksjon av fornybar energi⁽⁶¹⁾. Overvåkningsorganet uttrykte også tvil med hensyn til om prosjektene gjaldt forsknings- og utviklingsprosjekter, som skulle vært vurdert i henhold til kapittel 14 om støtte til forskning og utvikling i Overvåkningsorganets retningslinjer for statsstøtte.

I løpet av den formelle undersøkelsen forklarte de norske myndighetene at støtte i denne kategorien ikke ville gjelde prosjekter i forsknings- og utviklingsfasen, men hovedsakelig

⁽⁵⁹⁾ Henvisningen til en fellesskapsstandard i forbindelse med EØS-avtalen er uttrykkelig angitt i miljøretningslinjene, se avsnitt A nr. 5 i disse.

⁽⁶⁰⁾ Avsnitt II 3.1.2 i Overvåkningsorganets vedtak om å innlede formell undersøkelse, vedtak 122/05/COL.

⁽⁶¹⁾ Avsnitt II 3.1.3 i Overvåkningsorganets vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen, vedtak 122/05/COL.

prosjekter knyttet til produksjon av fornybar energi, og i mindre omfang energisparingstiltak. Opplysningene som de norske myndighetene framla om prosjekter under denne overskriften, viste at inntil da hadde bare disse kategoriene mottatt støtte. Prosjektet med "støtte til ny energiteknologi" skal derfor anses som en undergruppe av investeringsstøtte til energisparingstiltak eller produksjon av fornybar energi.

Når det gjelder det meldte Energifondet, er Overvåkningsorganet imidlertid av den oppfatning at ordningen ikke gjorde det klart at de nye energiteknologiprojektene er undergrupper av de andre støttekategoriene og derfor bør vurderes i henhold til de samme reglene som dem. Uansett anser Overvåkningsorganet at den meldte ordningen, i likhet med de andre støttetiltakene, ikke inneholdt noen begrensninger som sikret at de respektive grensene for investeringsstøtte til produksjon av fornybar energi og energisparingstiltak ville bli overholdt, eller at bare de støtteberettigede investeringskostnadene ville bli støttet. Overvåkningsorganet konkluderer derfor med at den meldte støtten ikke oppfyller kravene i miljøretningslinjene.

4) Energirevisjon

I vedtaket om å innlede den formelle undersøkelsen fastslo Overvåkningsorganet at det ikke hadde tilstrekkelige opplysninger for å vurdere hvorvidt støtte under denne overskriften ville være forenlig med miljøretningslinjene, særlig i henhold til miljøretningslinjenes avsnitt D.2 nr. 36 (støtte til små og mellomstore foretak).

Med hensyn til denne støttekategorien viste de norske myndighetene i løpet av den formelle undersøkelsen til en finsk ordning som tillater at det tas hensyn til kostnader for energirevisjon ved tildeling av statsstøtte (dvs. ikke begrenset til små og mellomstore foretak). De norske myndighetene understreker at det norske Energifondet i likhet med den finske ordningen tillater at foretak mottar finansiell støtte til å utføre energirevisjon og foreta analyser, enten for å bidra til å oppnå mulig energieffektivisering, investering i energisparingstiltak eller atferdsendringer. Den finske ordningen tillot støtte som dekket 40 % av de støtteberettigede kostnadene. Den norske ordningen tillot tilskudd på opptil 50 % av de støtteberettigede kostnadene.

Overvåkningsorganet fastslår for det første at den meldte ordningen med Energifondet ikke inneholdt noen begrensninger som ville sikre at støtten til slike tiltak ikke overstiger grensen på 40 % for energisparingstiltak, som fastsatt i miljøretningslinjenes avsnitt D.1.3 nr. 25. En støtte på opptil 50 % av de støtteberettigede kostnadene er ikke forenlig med miljøretningslinjene.

For det andre er Overvåkningsorganet av den oppfatning at støtte til energirevisjon i forbindelse med rent atferdsmessige endringer, uten noen planlagt investering, ikke kan godkjennes i henhold til miljøretningslinjenes avsnitt D.1.3, som bare er rettet mot investeringsstøtte. Kommisjonens godkjenning i forbindelse med den finske støtteordningen var begrenset til slik investeringsstøtte⁽⁶²⁾. Ytterligere støtte til rådgivning og konsulenttjenester kunne kanskje anses som forenlig med miljøretningslinjenes avsnitt D.2 nr. 36, sammenholdt med rettsakten nevnt i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1 bokstav f)⁽⁶³⁾ (støtte til små og mellomstore foretak). Dette er imidlertid ikke avgjørende for spørsmålet om støtteordningen er forenlig, ettersom det meldte Energifondet ikke inneholdt noen begrensninger i dette henseendet. Den kan derfor ikke erklæres som forenlig med miljøretningslinjene.

3.1.2 Læremateriell og opplæringstiltak

Overvåkningsorganet merker seg at det meldte programmet for læremateriell og opplæringstiltak ikke var begrenset til små og mellomstore foretak som fastsatt i rettsakten omhandlet i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1 bokstav f) (støtte til små og mellomstore foretak)⁽⁶⁴⁾. Støtten var heller ikke begrenset til støtte som omfattes av rettsakten nevnt i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1 bokstav d) (opplæringsstøtte)⁽⁶⁵⁾. Det er derfor ikke nødvendig at Overvåkningsorganet vurderer om støttetiltaket kunne berettiges ut fra disse gruppeunntakene. Denne typen støtte omfattes heller ikke av miljøretningslinjene.

⁽⁶²⁾ Statsstøtte N 75/2002 - Finland, se fotnote 26 ovenfor.

⁽⁶³⁾ Se fotnote 29 ovenfor.

⁽⁶⁴⁾ Se fotnote 29 ovenfor.

⁽⁶⁵⁾ Se fotnote 30 ovenfor.

De norske myndighetene hevder at støtten under Energifondet helt eller delvis bør vurderes direkte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c).

For å fastslå om et slikt tiltak kan godkjennes gjennom direkte anvendelse av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c), må Overvåkningsorganet fastslå om støtten er nødvendig for og står i forhold til målet som skal nås.

Støttetiltakets formål var å fremme kunnskap og kompetanse med hensyn til muligheter for energisparing og energieffektivisering. I miljøretningslinjene er det uttrykkelig fastslått at energisparingstiltak, selv om de er knyttet til investering, er et formål som kan motta statsstøtte. Energieffektiviseringstiltak bidrar generelt til at Kyoto-målene om å redusere klimagasser nås, og kunnskap og kompetanse spiller en viktig rolle i innføringen og gjennomføringen av energieffektiviseringstiltak. Når det gjelder nødvendigheten av denne støtten, var programmet rettet mot utviklingen av *nytt* materiell og *nye* kurs, og har utelukket videreføring og endring av eksisterende kurs ettersom disse kostnadene skulle dekkes av kursavgifter. Støtten under programmet skulle gi et insitament til produksjon av nytt materiell, som det var behov for, ettersom de norske myndighetene hevdet at det var en mangel på oppdatert læremateriell og opplæringskurs i Norge.

Støtten kan anses å stå i forhold til målet og ikke vri handelen i et omfang som strider mot felles interesser. I denne forbindelse er det viktig for Overvåkningsorganets konklusjon at ordningen er avsluttet og bare omfattet 33 prosjekter (et av dem gikk til enkeltpersoner), og hvert prosjekt ble støttet med et begrenset beløp. For 12 av prosjektene, som gjaldt støtte til enheter som er registrert som ideelle organisasjoner, lå støtten på mellom 50 000 og 918 000 norske kroner, dvs. 6 900 og 126 970 euro⁽⁶⁶⁾, mens bare to prosjekter mottok støtte på rundt 1 300 000 norske kroner (180 555 euro). Støtte til universiteter og høyskoler lå på mellom 200 000 og 450 000 norske kroner (27 662 og 62 240 euro), mens bare ett støttet prosjekt mottok 875 000 norske kroner (121 023 euro). Enova dekket dessuten aldri de totale prosjektkostnadene, men begrenset sitt bidrag til 50 % av dem. Videre ble det anvendt en åpen "støtteanbudsprosess" for å velge ut støttemottakerne og fastsette tilskuddsbeløpet. Anbudsprosessen sikret også at støtten ville være begrenset til det nødvendige beløpet og stå i forhold til målet. Støtten var dessuten prosjekterelatert og utgjorde derfor ikke driftsstøtte som reduserte operatørens faste løpende kostnader. Det kan derfor konkluderes med at støtten ikke vred konkurransen i et omfang som strider mot felles interesser. Støtten var derfor forenlig med EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c).

3.1.3 Konklusjon om den meldte ordningen

Overvåkningsorganet er av den oppfatning at de norske myndighetene ulovlig har innført ordningen med Energifondet i strid med overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 3.

Enovas elektroniske svartjeneste og besøk på deres nettsted utgjør ikke støtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

De meldte investeringsstøttetiltakene (for produksjon av fornybar energi, energisparing, energirevisjon) er ikke forenlige med EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c) sammenholdt med miljøretningslinjene.

Støtten som ble gitt til utvikling av læremateriell og opplæringskurs mellom 1. januar 2002 og 31. desember 2003, er forenlig ved direkte anvendelse av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c).

⁽⁶⁶⁾ Vekslingskursen offentliggjort på Overvåkningsorganets nettside, satt til 7,23 for 2003.

3.2 *Energifondet med de norske myndighetenes planlagte endringer*

3.2.1 *Investeringsstøtte*

1) *Investeringsstøtte til produksjon av fornybar energi*

Støtteintensitetene som fastsatt i miljøretningslinjene

Som et utgangspunkt for vurderingen av den norske investeringsstøtteordningen, er det nødvendig å fastslå hvor høyt tilskuddsbeløp et prosjekt kan motta i henhold til retningslinjene. Avsnitt D.1.3 nr. 27 i miljøretningslinjene fastsetter grensen for investeringsstøtte, som skal begrenses til 40 % av merkostnadene for investering som er nødvendige for å nå miljømålet. Om nødvendig kan 100 % av de støtteberettigede kostnadene støttes.

Avsnitt D.3.3.1 nr. 53 og 54 i miljøretningslinjene tillater også driftsstøtte for å kompensere for høyere investeringskostnader per enhet. Nr. 54 tillater støtte for å kompensere for differansen mellom produksjonskostnadene for fornybar energi og markedsprisen for den aktuelle energiformen. Støtten må imidlertid være begrenset til avskrivning av anleggsmidler, som skal forstås som avskrivning av investering. Dersom EFTA-staten kan godtgjøre at støtten er nødvendig på grunn av den dårlige konkurransevnen til visse fornybare energikilder, kan en rimelig kapitalavkastning også dekkes.

Driftsstøtte forstås vanligvis som støtte beregnet på å frita et foretak for de utgiftene det normalt måtte betale i sin daglige drift eller ordinære virksomhet. For fornybare energikilder er imidlertid driftskostnadene generelt lavere enn for konvensjonell teknologi. Det forventes derfor at produksjon av fornybar energi daglig skaper en positiv kontantstrøm, det vil si at det ikke vil være behov for støtte til å dekke driftskostnadene.

Avsnitt D.3.3.1 nr. 54 i miljøretningslinjene begrenser støtten til avskrivning av anleggsmidler (dvs. investering). Det som kompenseres er i praksis de høyere investeringskostnadene per enhet, og ikke ordinære løpende kostnader. Støtte gitt i henhold til nr. 54 er derfor i praksis gitt som støtte til et foretaks investering. Dersom støtten skulle dekke en rimelig kapitalavkastning i tillegg til avskrivning av kapitalen, ville alle kapitalkostnader blitt dekket, og støtten ville i nåverdi beløpt seg til hele investeringsbeløpet. Framtidige kapitalavskrivninger forhøyet med den nødvendige avkastningen ville i nåverdi bli diskontert med den samme satsen. De diskonterte kostnadene ville utgjøre den øvre grensen for støtten.

Miljøretningslinjene tillater en kombinasjon av investeringsstøtte og driftsstøtte. Ved beregning av tilgjengelig driftsstøtte skal det tas hensyn til eventuell investeringsstøtte som er gitt til det aktuelle foretaket, se avsnitt D.3.3.1 nr. 54 i miljøretningslinjene. Enhver tildelt investeringsstøtte vil dermed bli trukket fra det støtteberettigede beløpet for driftsstøtte. Dette viser at grensen i avsnitt D.3.3.1 nr. 54 i miljøretningslinjene fungerer som den øvre grensen for investeringsstøtte til et prosjekt knyttet til fornybar energi.

Støtte gitt etter nåverdimetoden som anvendes av Enova

Som beskrevet i avsnitt I 9.1 nr. 4 og 7 i dette vedtak beregner nåverdimetoden som Enova anvender, tilskuddsbeløpet slik at prosjekter oppnår en netto nåverdi på null, noe som for en rasjonell investor ville være det utløsende punktet for virkeliggjøring av et prosjekt på markedet. Det vil ikke bli gitt støtte utover det beløpet som er nødvendig for å nå en netto nåverdi på null. Støtteelementet kan dermed uttrykkes som:

$$\text{(Diskontert kontantstrøm (DKS))} - \text{(Investeringskostnader)} + \text{(Støtte)} = 0$$

Som forklart ovenfor brukes kontantstrømmene fra det fornybare prosjektets virksomhet til å dekke de opprinnelige investeringskostnadene. Prosjekter knyttet til fornybar energi har generelt høyere investeringskostnader per enhet enn konvensjonell teknologi. Nettoinntekten (DKS-komponenten ovenfor) vil derfor i mange tilfeller ikke være tilstrekkelig høy til å betale

den nødvendige investeringen. Slike prosjekter er derfor berettiget til en støttekomponent for å oppnå en netto nåverdi på null.

Overvåkningsorganet har imidlertid hatt en innvending mot å bruke denne metoden for å beregne støtten. Årsaken er at prosjekter som ikke skaper en positiv kontantstrøm, også kan anses som støtteberettigede. Slike prosjekter vil skape en negativ DKS, noe som vil medføre at støttekomponenten overstiger investeringskostnadene og dermed de høyeste tillatte støtteintensitetene.

Så lenge DKS-komponenten er positiv vil imidlertid støtten som gis til et prosjekt, aldri overstige investeringskostnadene. For å ta hensyn til dette har de norske myndighetene gått med på å endre ordningen, som nevnt i avsnitt I.9.1 nr. 9 i dette vedtak, slik at prosjekter som har en negativ DKS, ikke er berettiget til støtte fra Enova. Dette sikrer at den øvre grensen ikke overstiges, ved at støtten begrenses til investeringskostnader.

For prosjekter som skaper en relativt lav DKS, vil støttekomponenten bli relativt stor, med høye støtteintensiteter som resultat. For at dette skal kunne rettfærdiggjøres, må det godtgjøres at støtten som gis, er "uunnværlig" for å virkeliggjøre prosjektene.

En rasjonell investor kan ikke forventes å starte et prosjekt med en negativ netto nåverdi. Overvåkningsorganet er derfor av den oppfatning at en beregning av netto nåverdi foretatt på grunnlag av den beste tilgjengelige informasjon på det tidspunkt støtten gis, vil bli ansett som tilstrekkelig bevis for at den tildelte støtten er uunnværlig. Ved anvendelse av nåverdimetoden må det tas behørlig hensyn til hvert enkelt prosjekts risiko når diskonteringssettsene for en investering fastsettes. Etter drøftelser med Overvåkningsorganet bestilte Norge en uavhengig analyse fra First Securities⁽⁶⁷⁾ for å fastsette diskonteringssettsene som skal brukes ved vurderingen av prosjektsøknader under ordningen. I denne rapporten beskrives metoden for å beregne riktig diskonteringssetts, basert på de finansielle metodene som anses som beste praksis.

De norske myndighetene har videre understreket at Enova bare ville være involvert i prosjektenes investeringsfase. Prosjekter som har mottatt investeringsstøtte fra Enova, vil når engangsbeløpet er utbetalt, ikke være berettiget til ytterligere støtte i henhold til miljøretningslinjene. Det er også positivt at støtten "settes ut på anbud", dvs. at forskjellige prosjekter konkurrerer om støtte og at støtte vil bli gitt bare til de mest effektive prosjektene som gir best forhold mellom støtte og energieffektivisering. Denne tilnæringsmåten vil bidra til at bare lovende prosjekter mottar støtte og at støtte gis bare i det nødvendige omfang.

Særlige bestemmelser om biomasse

Et unntak fra det som beskrives ovenfor, gjelder biomasseprosjekter. For slike prosjekter tillater bestemmelsene i D.3.3.1 nr. 55 i miljøretningslinjene en høyere øvre grense enn investeringskostnader. Grunnen er at disse prosjektene vanligvis har lave investeringskostnader, men høye løpende kostnader. Til disse prosjektene mener Overvåkningsorganet at støtte kan gis ut fra beregninger av netto nåverdi uten at investeringskostnadene utgjør en grense.

Sannsynlige støtteintensiteter

Drøftelsen ovenfor har omhandlet høyeste støtteintensiteter. For de fleste av prosjektene som er berettiget til støtte fra Enova, vil den faktiske støtteintensiteten være betraktelig lavere. Grunnen er at prosjekter knyttet til fornybar energi generelt har lave driftskostnader, noe som vil gi høyere DKS enn for konvensjonell teknologi. Ettersom Enova tildeler støtte til de mest kostnadseffektive prosjektene etter intern konkurranse, kan de fleste prosjektene forventes å motta støttekomponenter innenfor grensen på 100 % av merkostnadene for investering som fastsatt i avsnitt D.1.3 nr. 27, slik at den øvre grensen som beregnes ved anvendelse av avsnitt D.3.3.1 nr. 54, sjelden nås. Dette underbygges av en vurdering av de hittil støttede prosjektene knyttet til produksjon av fornybar energi. I gjennomsnitt lå støtteintensitetene for vind-,

⁽⁶⁷⁾ Brev fra First Securities til Enova av 16. desember 2004.

fjernvarme- og bioenergi prosjekter på ca. 24 % av de samlede investeringskostnadene, med en høyeste støtteintensitet for ett vindprosjekt på 68 % og for et bioenergi prosjekt på 50 % av de samlede investeringskostnadene⁽⁶⁸⁾. Ettersom det imidlertid kan påvises at nåverdimetoden uansett ikke fører til overkompensasjon i henhold til retningslinjene, er det ikke nødvendig å redegjøre nærmere for dette.

Overvåkningsorganet konkluderer med at nåverdimetoden etter de norske myndighetenes endringer, gir en støtte som ligger innenfor grensene fastsatt i miljøretningslinjene, særlig i avsnitt D.3.3.1 nr. 54.

Ingen ytterligere støtte

I sitt vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen behandlet dessuten Overvåkningsorganet spørsmålet om hvorvidt prosjektene som ble finansiert av Energifondet, ville motta videre støtte fra staten uavhengig av om denne støtten ville være statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, se avsnitt D.3.3.1 nr. 54 i miljøretningslinjene. Overvåkningsorganet uttrykte bekymring for at en slik ytterligere støtte kunne føre til unødvendig finansiering ettersom prosjektene som mottok støtte fra Enova, allerede ville oppnå en netto nåverdi på null, inkludert en rimelig avkastning, noe som skulle være tilstrekkelig til å utløse gjennomføring av prosjektet.

De norske myndighetene understreket at Enova ville være involvert bare i investeringsfasen av prosjektet og at prosjektet ville motta bare det minste engangsbeløpet som var tilstrekkelig til å utløse investeringen, og ikke mer. I løpet av den formelle undersøkelsen forklarte de norske myndighetene videre at *all* inntekt ville bli tatt med i beregningen av kontantstrømmen for prosjektet. Det ville omfatte inntekt fra andre typer statlige tilskudd, selv om de ikke utgjorde statsstøtte. Dersom tilskudd fra staten kvalifiserer som statsstøtte, må det meldes til Overvåkningsorganet for at det skal kunne fastslå prosjektets finansielle behov.

Med hensyn til den mulige innføringen av et norsk marked for grønne sertifikater⁽⁶⁹⁾ inneholder kontrakten med støttemottakeren en uttrykkelig bestemmelse om tilbakebetaling av støtten som er gitt av Energifondet, for å unngå støtte fra to kilder. Støtten til prosjektet utbetales dessuten i rater som kan justeres dersom prosjektet får lavere kostnader enn ventet. Når støttekontrakten utløper (dvs. når den siste raten utbetales), vil Enova foreta en siste vurdering og en eventuell justering, enten fordi Enova finner ut at støttemottakeren ga villedende opplysninger, eller fordi prosjektet mottok annen statsstøtte. På grunnlag av dette anser Overvåkningsorganet at bestemmelsene i avsnitt D.3.3.1 nr. 54 i miljøretningslinjene er overholdt.

Ingen støtte til prosjekter med negativ netto nåverdi

I sitt vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen uttrykte Overvåkningsorganet bekymring for at Energifondet også ville støtte prosjekter som selv med støtten fra Energifondet fortsatt har en negativ netto nåverdi. De norske myndighetene har nå uttalt (se avsnitt I.9.1 nr. 9 i dette vedtak) at prosjekter som skaper en negativ EBITDA under normale driftsforhold på investeringstidspunktet, ikke kan motta noen støtte overhodet. Det er dermed tatt hensyn til Overvåkningsorganets innvendinger.

2) Energisparingstiltak

De norske myndighetene foreslår å endre den meldte ordningen (se avsnitt I. 9.2 i dette vedtak) og vil for støtten til energisparingstiltak anvende ”merknadsmetoden” som fastsatt i avsnitt D.1.3 nr. 25, avsnitt D.1.6 nr. 30 og 31, og avsnitt D.1.7 nr. 32 i miljøretningslinjene. Støtteintensitetene på 40 % av støtteberettigede kostnader med mulighet for en forhøyelse på 10 prosentpoeng for små og mellomstore foretak, er også overholdt.

⁽⁶⁸⁾ Se avsnitt I.6 ovenfor.

⁽⁶⁹⁾ Med grønt sertifikat menes vanligvis en minstepris fastsatt av staten som en produsent av ”grønn energi” får av distributøren. Slike grønne sertifikater kan noen ganger, avhengig av det enkelte tilfellet, ikke utgjøre statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1. De norske myndighetene skrinla et felles marked for grønne sertifikater med Sverige i februar 2006.

Overvåkningsorganet anser at denne tilnæringsmåten er i tråd med miljøretningslinjene og dermed forenlig med EØS-avtalens funksjon.

3) Nye energiteknologier

De norske myndighetene bekrefter at støtten som gis under denne kategorien, bare er en undergruppe av investeringsstøtten til henholdsvis produksjon av fornybar energi og energisparingstiltak.

Så lenge de respektive beregningskriteriene som anvendes for investeringsstøtten til produksjon av fornybar energi (avsnitt I.9.1) og energisparingstiltak (se I.9.2 i dette vedtak), også skal anvendes for denne støttekategorien, skal støtte i denne kategorien vurderes i henhold til de samme kriteriene. Den vil dermed være forenlig med miljøretningslinjene.

4) Energirevisjon

Overvåkningsorganet anser at kostnader for energirevisjon og energianalyser kan støttes i henhold til avsnitt D.1.3 nr. 25 sammenholdt med avsnitt D.1.6 nr. 31 og avsnitt D.1.7 nr. 32 i miljøretningslinjene. Overvåkningsorganet godtar at energirevisjon, forundersøkelser og energianalyser ofte er nødvendige vurderinger for å finne ut hvilke energisparingstiltak som fortjener en investering, og hvilke som ikke gjør det⁽⁷⁰⁾. Så lenge de er direkte knyttet til en investering i energisparing, godtar Overvåkningsorganet at kostnader for energirevisjon er støtteberettigede. Støtte som gis på dette grunnlaget, kan ikke overstige en grense på 40 % av de berørte støtteberettigede kostnadene, med mulighet for en forhøyelse på 10 prosentpoeng for små og mellomstore foretak, se avsnitt D.1.5 nr. 30 i miljøretningslinjene.

Når det gjelder energirevisjon, som gjøres for å oppnå en atferds- eller systemendring, anser Overvåkningsorganet at det ikke er mulig å godkjenne en slik støtte som ikke er direkte knyttet til investeringer i energisparing. En slik mulighet kan bare foreligge for små og mellomstore foretak. Avsnitt D.2 nr. 36 i miljøretningslinjene tillater støtte til rådgivning og konsulenttjenester for små og mellomstore foretak sammenholdt med artikkel 5 i rettsakten nevnt i nr. 1 bokstav e) i vedlegg XV til EØS-avtalen (støtte til små og mellomstore foretak)⁽⁷¹⁾.

3.2.2 Opplærings- og utdanningstiltak

Overvåkningsorganet fastslår at det for tiden ikke finnes en slik støtteordning og at en eventuell ny ordning vil bli meldt til Overvåkningsorganet, og at det dermed ikke er nødvendig å utrede godkjenning av et eventuelt framtidig og for øyeblikket hypotetisk støttetiltak i henhold til EØS-avtalens regler for statsstøtte.

3.2.3 Finansieringsordningen

I henhold til etablert rettspraksis kan man ikke skille et støttetiltak fra metoden det finansieres ut fra. I henhold til De europeiske fellesskaps domstol kan finansieringsordningen i en støtteordning gjøre hele støtten uforenlig med fellesskapets interesser⁽⁷²⁾, særlig dersom den innebærer forskjellsbehandling. Behovet for å vurdere finansieringsordningen sammen med støtteordningen er særlig stort når en avgift innføres med finansiering av støtteordningen som uttrykt formål, slik tilfellet er med Energifondet. En slik avgift kan anses som et tiltak med tilsvarende virkning som en kvantitativ begrensning, dersom den fullstendig fjerner byrden fra det innenlandske produktet (noe som ikke er tilfelle her), eller den kan utgjøre en forskjellsbeholdende nasjonal avgift dersom den delvis fjerner byrden⁽⁷³⁾. Ved vurderingen av en slik virkning må det finansielle forholdet

⁽⁷⁰⁾ Slike kostnader ble også godkjent av Europakommisjonen i statsstøttesak N 75/2002 – *Finland*, se fotnote 26 ovenfor.

⁽⁷¹⁾ Se fotnote 29 ovenfor.

⁽⁷²⁾ Sak C-261/01 og C-262/0, *Den belgiske stat mot Calster, Cleeren, Openbaar Slachthuis NV*, [2003] saml. I-12249, nr. 46, sak C-47/69, *Frankrike mot Kommisjonen*, [1970] saml. 487, nr. 4.

⁽⁷³⁾ Sak C-72/92 *Firma Herbert Scharbatke GmbH mot Forbundsrepublikken Tyskland*, [1993] saml. I-5509, der det vises til EF-traktatens artikkel 95, nå artikkel 90. EØS-avtalens artikkel 14 er identisk med EF-traktatens artikkel 90.

mellom avgiften og fordelene som gis til innenlandske produkter, fastslås⁽⁷⁴⁾. I noen tilfeller har Domstolen ikke bare analysert påleggingen av avgiften, men også bruken av den⁽⁷⁵⁾. Ettersom Energifondet finansieres gjennom et påslag på nett tariffen som også påvirker importert energi, må finansieringen av støtteordningen gjennom en parafiskal avgift vurderes i dette tilfellet.

Energifondet forskjellsbehandler ikke utenlandske og norske produsenter av fornybar energi eller foretak som ønsker å investere i energisparingstiltak, ny energiteknologi eller energirevisjon. De norske myndighetene har vist at hittil har åtte prosjekter drevet av produsenter fra andre EØS-stater mottatt støtte fra Energifondet. Det er videre ingen automatisk sammenheng mellom virksomheten som pålegges avgift (energiproduksjon fra vannkraft og import) og prosjektene som støttes under Energifondet. Avgiften pålegges i energidistribusjonsfasen, dvs. ikke direkte på produksjonen⁽⁷⁶⁾. Selv om det kan hevdes at den indirekte påvirker produksjonskostnadene, vil støtten fra Enova ikke automatisk begunstige produsenter av energi som pålegges avgiften indirekte. Støtten går hovedsakelig til ny fornybar energi, for tiden unntatt vannkraft. Støtten til energisparingstiltak og energirevisjon kan alle foretak dra nytte av. Det kan derfor ikke fastslås at importert energi betaler for de innenlandske produsentenes fordeler og at avgiften som betales av de innenlandske (vann-) kraftprodusentene som et resultat, oppveier de tilsvarende fordelene.

Bruken av inntektene fra påslaget er knyttet til støtte som Overvåkningsorganet anser som forenlig, slik det framgår av avsnitt II 3.2 ovenfor. Det godkjenner at et påslag basert på volum er i tråd med prinsippet om at forurenseren betaler, og derfor kan godkjennes i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav c) sammenholdt med miljøretningslinjene, som fastsetter nevnte prinsipp. Overvåkningsorganet finner derfor ingen feil ved en ordning som er volumbasert⁽⁷⁷⁾.

3.2.4 Konklusjon om Energifondet med endringene som er foreslått av de norske myndighetene

Overvåkningsorganet anser at investeringsstøtten til produksjon av fornybar energi, energisparingstiltak og nye energiteknologier samt støtten til energirevisjon er forenlig med EØS-avtalens funksjon, forutsatt at de norske myndighetene anvender ordningen med Energifondet som beskrevet:

- i avsnitt I 9.1 nr. 1-12 i dette vedtak, for investeringsstøtte til produksjon av fornybar energi,
- i avsnitt I.9.2 nr. 1-5 i dette vedtak, for energisparingstiltak,
- i avsnitt I.9.3 i dette vedtak, for ny energiteknologi,
- i avsnitt II.3.2.1 nr. 4 i dette vedtak, for energirevisjon.

4. Tilbakebetaling

Som Overvåkningsorganet påpekte i avsnitt II 3.1.3 i dette vedtak, er verken støtten til investering i produksjon av fornybar energi, energisparing og nye energiteknologier eller støtten til energirevisjon, slik den er meldt, forenlig med EØS-avtalens funksjon.

I henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 14 fastsetter Overvåkningsorganet som hovedregel i tilfeller med ulovlig støtte, at dersom støtten anses som uforenlig, skal den berørte EFTA-stat kreve tilbake støtte fra mottakeren.

Overvåkningsorganet er av den oppfatning at ingen allmenne prinsipper utelukker tilbakebetaling i dette tilfellet. I henhold til etablert rettspraksis er avskaffelse av ulovlig støtte ved hjelp av tilbakebetaling en logisk konsekvens av at støtten er ulovlig. Derfor kan tilbakebetaling av ulovlig tildelt statsstøtte, med det formål å gjenopprette situasjonen som forelå tidligere, i prinsippet ikke anses som uforenlig med EØS-avtalens mål når det gjelder statsstøtte. Ved å tilbakebetale støtten mister mottakeren den fordel den hadde framfor konkurrentene på markedet, og situasjonen som forelå før støtten ble utbetalt, gjenopprettes⁽⁷⁸⁾. Det følger også av denne virkningen av å

⁽⁷⁴⁾ Sak C-266/91, *Celulose Beira Industrial SA mot Fazenda Pública*, [1993] saml. I-4337.

⁽⁷⁵⁾ Sak C-78/90 til C-83/90 *Compagnie Commerciale de l'Ouest m.fl.*, [1992] saml. I-1847.

⁽⁷⁶⁾ Europakommisjonen godkjente en lignende struktur i kommisjonsvedtak N 707/2002, se fotnote 41 ovenfor.

⁽⁷⁷⁾ Se merknadene i kommisjonsvedtak N 707/2002, fotnote 41 ovenfor, og N 533/01 – *Irland, støtte til fremming av fornybare energikilder i Irland*.

⁽⁷⁸⁾ Sak C-350/93, *Kommisjonen mot Italia*, [1995] saml. I-699, nr. 22.

tilbakebetale støtten at Overvåkningsorganet som hovedregel, men med unntak under uvanlige omstendigheter, ikke vil gå ut over rammene for sin skjønnsutøvelse, som er etablert gjennom Domstolens rettspraksis, dersom det ber den berørte EFTA-stat om å inndrive beløpene som er gitt i form av ulovlig støtte, ettersom det bare gjenoppretter den tidligere situasjonen⁽⁷⁹⁾. I lys av at Overvåkningsorganets overvåkning av statsstøtte i henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 er obligatorisk, kan foretak som har mottatt tilskudd, i prinsippet ikke ha en berettiget forventning om at støtten er lovlig med mindre den er gitt i samsvar med framgangsmåten fastsatt i nevnte protokoll⁽⁸⁰⁾. I denne saken finnes det ingen påviselige uvanlige omstendigheter som kan ha medført slike berettigede forventninger hos støttemottakerne.

Tilbakebetalingen skal omfatte rentesrenter i tråd med protokoll 3 del II artikkel 14 nr. 2 i overvåknings- og domstolsavtalen og artikkel 9 og 11 i Overvåkningsorganets vedtak 195/04/COL av 14. juli 2004.

Overvåkningsorganet vil også påpeke at kravet om tilbakebetaling i dette vedtak ikke berører hvorvidt enkelttilskudd gitt under de fire ovennevnte tiltakene utgjør statsstøtte eller helt eller delvis kan anses som forenlig med EØS-avtalens funksjon på eget grunnlag, enten gjennom et senere vedtak fra Overvåkningsorganet eller gjennom gruppeunntaksregler.

Dersom enkelttilskudd gitt under de ovennevnte fire tiltakene, slik de ble meldt i brevet av 5. juni 2003, allerede innfrir vilkårene som Overvåkningsorganet setter for de meldte støttetiltakene i dette vedtak (se artikkel 4 ovenfor), er de forenlige med EØS-avtalens funksjon og omfattes dermed ikke av kravet om tilbakebetaling.

5. Forpliktelse til årlig rapportering/Energifondets retningslinjer

De norske myndighetene skal framlegge årlige rapporter for Overvåkningsorganet i henhold til protokoll 3 del II artikkel 21 nr. 1 i overvåknings- og domstolsavtalen og artikkel 5 nr. 1 sammenholdt med vedlegg III i Overvåkningsorganets prosedyrevedtak 195/04/COL av 14. juli 2004.

De norske myndighetene skal videre framlegge opplysninger i henhold til artikkel 5 nr. 2 i Overvåkningsorganets prosedyrevedtak 195/04/COL av 14. juli 2004 om hvert av de fem største prosjektene som har mottatt støtte til:

- a) investering i produksjon av fornybar energi,
- b) investering i energisparing,
- c) ny energiteknologi, og
- d) energirevisjon.

Rapporten skal særlig omfatte den aktuelle metoden for beregning av netto nåverdi og vise hvordan markedsprisen på den aktuelle energien er fastsatt. I tillegg skal det framlegges en liste over prosjektenes investeringskostnader.

Når det gjelder støtte til biomasseprosjekter, skal rapporten også inneholde opplysninger som viser at de samlede kostnadene som foretakene bærer etter avskrivning av anleggsmidler, fortsatt er høyere enn markedsprisen på energien.

Retningslinjer for støtten fra Enova/Energifondet

Overvåkningsorganet er videre av den oppfatning at vilkårene fastsatt av Overvåkningsorganet i dette vedtak bør inngå i Enovas/Energifondets håndbok der reglene for å tildele støtte er fastsatt, eller i en annen egnet type retningslinjer for anvendelse av støttetiltakene. En kopi av disse retningslinjene skal framlegges for Overvåkningsorganet senest seks måneder etter at dette vedtak er gjort —

⁽⁷⁹⁾ Sak C-75/97 *Belgia mot Kommisjonen*, [1999] saml. I-3671, nr. 66, og sak C-310/99, *Italia mot Kommisjonen*, [2002] saml. I-2289, nr. 99.

⁽⁸⁰⁾ Sak C-169/95 *Spania mot Kommisjonen*, [1997] saml. I-135, nr. 51.

GJORT DETTE VEDTAK:*Artikkel 1*

Følgende tiltak under Energifondet, slik de ble meldt av de norske myndighetene ved brev av 5. juni 2003 (dok. nr. 03-3705-A, registrert under sak SAM 030.03006), utgjør statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1:

- a) investeringsstøtte til produksjon av fornybar energi,
- b) investeringsstøtte til energisparingstiltak,
- c) investeringsstøtte til ny energiteknologi,
- d) støtten til energirevisjon, og
- e) støtten til læremateriell og opplæring fra 1. januar 2002 til 31. desember 2003.

Artikkel 2

- a) Den elektroniske svartjenesten og besøk på nettstedet som er ledd i ordningen med Energifondet, slik den ble meldt ved brev av 5. juni 2003 (dok. nr. 03-3705-A), utgjør ikke statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.
- b) Programmet for energieffektivisering i kommunene utgjør ikke statsstøtte så lenge støtten er begrenset til kommunens funksjon som offentlig enhet.

Artikkel 3

Tiltaket nevnt i artikkel 1 bokstav e) i dette vedtak er forenlig med EØS-avtalens funksjon.

Artikkel 4

Investeringsstøtten til produksjon av fornybar energi, energisparing, ny energiteknologi og energirevisjon er forenlige med EØS-avtalens funksjon i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, på de vilkår som er fastsatt i denne artikkel.

- a) Støtte til investering i produksjon av fornybar energi
Støtten må kumulativt oppfylle kriteriene fastsatt i avsnitt I.9.1 nr. 1-12 i dette vedtak for å være i tråd med miljøretningslinjenes avsnitt D.3.3.1 nr. 54.
- b) Støtte til investering i energisparing
Støtten må kumulativt oppfylle kriteriene fastsatt i i avsnitt I.9.2 nr. 1-5 i dette vedtak for å være i tråd med miljøretningslinjenes avsnitt D.1.3 nr. 25, D.1.6. nr. 30-31 og D.1.7 nr. 32.
- c) Støtte til ny energiteknologi
Støtte til ny energiteknologi kan gis i henhold til kriteriene fastsatt i artikkel 4 bokstav a) i dette vedtak såfremt teknologien investeringsstøtten gjelder, er knyttet til produksjon av fornybar energi, og i artikkel 4 bokstav b) i dette vedtak, såfremt støtten til ny energiteknologi er knyttet til investering i energisparing.
- d) Støtte til energirevisjon/energianalyser
Støtten til energirevisjon må være direkte knyttet til en investering i forbindelse med energisparing og skal ikke overstige 40 % av de støtteberettigede kostnadene, med mulighet for en forhøyelse på 10 prosentpoeng for små og mellomstore foretak. Støtteberettigede kostnader er de kostnadene som beskrives i avsnitt I. 9.1, fotnote 35 i dette vedtak.
Støtten som gis til energirevisjon som ikke er knyttet til investering i energisparing og som f.eks. gjelder atferds- eller systemendringer, kan bare gis i henhold til vilkårene fastsatt i miljøretningslinjenes avsnitt D.2. nr. 36 sammenholdt med rettsakten nevnt i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1 bokstav e).

Artikkel 5

- a) De norske myndighetene skal framlegge årlige rapporter for Overvåkningsorganet i henhold til protokoll 3 del II artikkel 21 nr. 1 i overvåknings- og domstolsavtalen og artikkel 5 nr. 1 sammenholdt med vedlegg III i Overvåkningsorganets prosedyrevedtak 195/04/COL av 14. juli 2004.
- b) De norske myndighetene skal videre framlegge opplysninger i henhold til artikkel 5 nr. 2 i Overvåkningsorganets prosedyrevedtak 195/04/COL av 14. juli 2004, om hvert av de fem største prosjektene som har mottatt støtte til:
- 1) investering i produksjon av fornybar energi,
 - 2) investering i energisparing,
 - 3) ny energiteknologi, og
 - 4) energirevisjon.

Rapporten skal særlig omfatte opplysninger om den aktuelle metoden for beregning av netto nåverdi, inkludert diskonteringsrenten som anvendes av Energifondet, og vise hvordan markedsprisen på den aktuelle energien er fastsatt. I tillegg skal det framlegges en liste over prosjektenes investeringskostnader som nevnt i artikkel 5 bokstav b) i dette vedtak.

Når det gjelder støtte til biomasseprosjekter, skal rapporten også inneholde opplysninger som viser at de aggregerte kostnadene foretakene bærer etter avskrivning av anleggsmidler, fortsatt er høyere enn markedsprisen for energien.

- c) De norske myndighetene skal videre framlegge en ny versjon av retningslinjene for anvendelse av støtte fra Energifondet for Overvåkningsorganet innen seks måneder etter at dette vedtak er gjort.

Artikkel 6

- a) Tiltakene som er nevnt i artikkel 1 bokstav a)-d) i dette vedtak og meldt ved brev av 5. juni 2003 (dok. nr. 03-3705-A), er ikke forenlige med EØS-avtalens funksjon.
- b) Enkelttilskudd som er gitt under ovennevnte tiltak og som allerede oppfyller kriteriene fastsatt i artikkel 4 i dette vedtak, er forenlige med EØS-avtalens funksjon.

Artikkel 7

På de områder der det ikke allerede er gjort, skal Norge oppheve tiltak nevnt i artikkel 6 bokstav a) i dette vedtak med øyeblikkelig virkning og erstatte dem med tiltak som innfrir vilkårene fastsatt i artikkel 4 i dette vedtak.

Artikkel 8

De norske myndighetene skal treffe alle nødvendige tiltak for å inndrive fra mottakerne støtte nevnt i artikkel 6 bokstav a) i dette vedtak som er tildelt mottakerne på ulovlig måte, med fradrag av eventuelle innbetalinger som allerede er gjort.

Inndrivelse skal iverksettes umiddelbart og i samsvar med framgangsmåter fastsatt ved nasjonal lov forutsatt at den tillater en umiddelbar og effektiv gjennomføring av vedtaket. Støtten som tilbakebetales skal omfatte renter og rentesrente fra den dato støtten var tilgjengelig for mottakeren til den dato støtten tilbakebetales. Renter skal beregnes på grunnlag av artikkel 9 og 11 i EFTAs overvåkningsorganets vedtak nr. 195/04/COL.

Artikkel 9

De norske myndighetene skal innen to måneder etter underretning om dette vedtak underrette EFTAs overvåkningsorgan om de tiltak som er gjort for å oppfylle vedtakets bestemmelser.

Artikkel 10

Dette vedtak er rettet til Kongeriket Norge.

Artikkel 11

Dette vedtak har gyldighet i engelsk språkversjon.

Utferdiget i Brussel, 3. mai 2006.

For EFTAs overvåkningsorgan,

Bjørn T. Grydeland
President

Kurt Jaeger
Medlem av kollegiet

Kunngjøring fra Norge vedrørende europaparlaments- og rådsdirektiv 94/22/EF av 30. mai 1994 om vilkårene for tildeling og bruk av tillatelser til å drive leting etter og utvinning av hydrokarboner **2008/EØS/43/02**

Kunngjøring av innbydelse til å søke om utvinningstillatelser for petroleum på norsk kontinentalsokkel – tildeling i forhåndsdefinerte områder 2008

Det norske olje- og energidepartementet kunngjør herved en innbydelse til å søke om utvinningstillatelser for petroleum på norsk kontinentalsokkel i henhold til artikkel 3 nr. 2 bokstav a) i europaparlaments- og rådsdirektiv 94/22/EF av 30. mai 1994 om vilkårene for tildeling og bruk av tillatelser til å drive leting etter og utvinning av hydrokarboner.

Søknader om utvinningstillatelser for petroleum inngis til:

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep.
N-0033 Oslo
NORGE

innen 3. oktober 2008.

Tildelingen av utvinningstillatelser for petroleum under tildeling i forhåndsdefinerte områder 2008 for norsk kontinentalsokkel, vil etter planen finne sted i slutten av 2008 / tidlig i 2009.

Ytterligere opplysninger kan fås fra nettsiden www.npd.no/apa2008 eller ved henvendelse til Olje- og energidepartementet, tlf. + 47 22 24 62 09.

Kunngjøring fra Norge vedrørende europaparlaments- og rådsdirektiv 94/22/EF av 30. mai 1994 om vilkårene for tildeling og bruk av tillatelser til å drive leting etter og utvinning av hydrokarboner **2008/EØS/43/03**

Kunngjøring av innbydelse til å søke om utvinningstillatelser for petroleum på norsk kontinentalsokkel – 20. konsesjonsrunde

Det norske olje- og energidepartementet kunngjør herved en innbydelse til å søke om utvinningstillatelser for petroleum på norsk kontinentalsokkel i henhold til artikkel 3 nr. 2 bokstav a) i europaparlaments- og rådsdirektiv 94/22/EF av 30. mai 1994 om vilkårene for tildeling og bruk av tillatelser til å drive leting etter og utvinning av hydrokarboner.

Søknader om utvinningstillatelser for petroleum inngis til:

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep.
N-0033 Oslo
NORGE

innen 7. november 2008.

Tildelingen av utvinningstillatelser for petroleum under tildeling i 20. konsesjonsrunde for norsk kontinentalsokkel, vil etter planen finne sted våren 2009.

Ytterligere opplysninger kan fås fra nettsiden www.npd.no/20runde eller ved henvendelse til Olje- og energidepartementet, tlf. +47 22 24 62 09.

**Kunngjøring om innledning av framgangsmåte i henhold til artikkel 30 i
direktiv 2004/17/EF****2008/EØS/43/04****Anmodning fra en EØS EFTA-stat**

EFTAs overvåkningsorgan mottok 10. juni 2008 en anmodning i henhold til artikkel 30 nr. 4 i rettsakten omhandlet i EØS-avtalens vedlegg XVI nr. 4 (*europaparlaments- og rådsdirektiv 2004/17/EF av 31. mars 2004 om samordning av framgangsmåtene ved tildeling av kontrakter innenfor vann- og energiforsyning, transport og posttjenester*)⁽¹⁾. Første arbeidsdag etter at anmodningen er mottatt er 11. juni 2008.

Anmodningen fra Norge vedrører leting etter eller utvinning av olje og naturgass på den norske kontinentalsokkel samt transport av naturgass gjennom oppstrøms-rørledninger i Norge. Den ovennevnte artikkel 30 fastsetter at rettsakten ikke får anvendelse dersom den aktuelle aktiviteten er direkte utsatt for konkurranse på markeder med fri adgang. Disse vilkårene vurderes utelukkende i sammenheng med nevnte rettsakt, og vurderingen vedrører ikke en eventuell anvendelse av konkurransereglene.

EFTAs overvåkningsorgan har en frist på tre måneder for å treffe en avgjørelse i forbindelse med anmodningen, regnet fra første arbeidsdag som definert ovenfor. Fristen utløper derfor 11. september 2008.

Bestemmelsene i ovennevnte nr. 4 tredje ledd får ikke anvendelse. Fristen for EFTAs overvåkningsorgan til å gjøre vedtak kan følgelig forlenges med tre måneder. Enhver slik forlengelse må kunngjøres.

⁽¹⁾ EUT L 134 av 30.4.2004, s. 1.

EFTA-DOMSTOLEN

ENDRINGER I RETTERGANGSORDNINGEN FOR EFTA-DOMSTOLEN

2008/EØS/43/05

Vedtatt av domstolen 20. september 2007 og godkjent av
regjeringene i EFTA-statene

EFTA-DOMSTOLEN,

under henvisning til Avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et Overvåkingsorgan og en Domstol, undertegnet i Oporto 2. mai 1992, og da særlig artikkel 43 nr. 2,

under henvisning til Protokoll 5 til Avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et Overvåkingsorgan og en Domstol, om vedtektene for domstolen, og da særlig artikkel 43,

FATTER FØLGENDE VEDTAK OM ENDRING AV RETTERGANGSORDNINGEN

Artikkel 1

1. Artikkel 31 nr. 1 endres som følger:

"1. Hvis domstolen finner at en rådgivers eller advokats opptreden overfor domstolen, en dommer eller justissekretæren er uforenlig med domstolens verdighet eller kravene til en velordnet rettspleie, eller at en rådgiver eller advokat bruker sine rettigheter til andre formål enn dem som rettighetene er tilstått for, skal den gjøre vedkommende oppmerksom på dette. Hvis domstolen underretter de myndigheter som vedkommende står til ansvar overfor, skal en gjenpart av skrevet til disse myndigheter sendes til vedkommende.

På samme grunnlag kan domstolen til enhver tid, etter å ha hørt den det gjelder, treffe beslutning om å utelukke vedkommende fra rettergangen. Beslutningen har umiddelbar virkning."

2. Artikkel 32 nr. 5 oppheves.
3. Artikkel 32 nr. 6 blir nr. 5, og endres som følger:

"5. Uten at det begrenser anvendelsen av bestemmelsene i de foregående nr. i denne artikkel, skal datoen da en kopi av det undertegnede originaleksemplar av prosesskriftet, innbefattet den fortegnelse over dokumenter som er omtalt i nr. 3, mottas ved domstolens kontor pr. telefaks eller annet teknisk kommunikasjonsmiddel som domstolen råder over, være avgjørende for om fristene for rettergangsskritt er overholdt, forutsatt at det undertegnede originaleksemplaret av prosesskriftet, ledsaget av de vedlegg og kopier som er nevnt i nr. 1 annet ledd, blir innlevert til domstolens kontor senest 10 dager etter dette.

Uten at det begrenser anvendelsen av nr. 1 første ledd eller nr. 2 til 4 kan domstolen treffe avgjørelse om betingelsene for at et prosesskrift som er sendt elektronisk til domstolens kontor, skal anses for å være originaleksemplaret av dette dokumentet. Avgjørelsen skal offentliggjøres i Den europeiske unions tidende."

4. Artikkel 33 nr. 2 endres som følger:

"2. Til bruk under rettergangen skal begjæringen oppgi en adresse for forkynnelse på det sted der domstolen har sitt sete, og navnet på den person som er gitt fullmakt og har sagt seg villig til å motta forkynnelse.

I tillegg til eller i stedet for å utpeke en adresse for forkynnelse som angitt i første ledd, kan det i begjæringen erklæres at advokaten eller partsrepresentanten samtykker i å motta forkynnelse pr. telefaks eller annet teknisk kommunikasjonsmiddel.

Dersom begjæringen ikke oppfyller kravene i første og annet ledd, skjer alle forkynnelser for vedkommende part under rettergangen ved rekommandert brev til partsrepresentanten eller partens advokat, så lenge mangelen ikke er rettet. Som et unntak fra artikkel 75 anses rettmessig forkynnelse for å ha skjedd ved innlevering av det rekommanderte brevet på et postkontor på det sted der domstolen har sitt sete.”

5. Artikkel 35 nr. 1 endres som følger:

”1. Innen to måneder etter at begjæringen er forkynt for ham, må saksøkte innlevere et tilsvaret som skal inneholde:

- a) saksøktes navn og adresse,*
- b) de faktiske og rettslige argumenter som gjøres gjeldende,*
- c) saksøktes påstand,*
- d) angivelse av de former for bevis som påberopes.*

Bestemmelsene i artikkel 33 nr. 2-6 får anvendelse på tilsvaret.”

6. Følgende tilføyes rettergangsordningen som kapittel 3a:

*”Kapittel 3a
FREMSKYNDET BEHANDLING*

Artikkel 59a

1. Etter begjæring fra saksøker eller saksøkte kan presidenten, etter forslag fra den saksforberedende dommer og etter å ha hørt den annen part, i unntakstilfelle treffe avgjørelse om at en sak skal underkastes fremskyndet behandling der det gjøres unntak fra bestemmelsene i denne rettergangsordning, når sakens særlige hastekarakter krever at domstolen avgjør den hurtigst mulig.

En begjæring om at en sak skal underkastes fremskyndet behandling skal fremsettes i et særskilt skriv innlevert samtidig med begjæringen som innleder saken, eller eventuelt med tilsvaret.

2. Under en fremskyndet behandling kan begjæringen som innleder saken og tilsvaret bare suppleres med replikk og duplikk dersom presidenten finner det nødvendig.

En intervenient kan bare inngi intervensjonsinnlegg dersom presidenten finner det nødvendig.

3. Så snart tilsvaret er innlevert, eller så snart avgjørelsen om å underkaste saken fremskyndet behandling er truffet dersom avgjørelsen først treffes etter at tilsvaret er innlevert, skal presidenten fastsette datoen for den muntlige forhandling som straks skal meddeles partene. Han kan utsette datoen for den muntlige forhandling når det er nødvendig av hensyn til bevisopptak eller andre saksforberedende tiltak.

Uten at det begrenser anvendelsen av artikkel 37 kan partene supplere sine anførsler og tilby nye bevis under den muntlige forhandling. De skal begrunne hvorfor bevisene ikke er ført tidligere.

4. EFTA-domstolens vedtekter artikkel 20 om inngivelse av skriftlige saksfremstillinger og erklæringer gjelder ved fremskyndet behandling.”

7. Artikkel 71 nr. 3 endres som følger:

”3. Når de utgifter som skal dekkes er pådratt i en annen valuta enn euro, eller når de handlinger som betalingen gjelder er foretatt i et land med en annen valuta enn euro, skal valutaomregningen skje i henhold til Den europeiske sentralbanks referansekurs på betalingsdagen.”

8. Artikkel 72 nr. 3 endres som følger:

"3. Presidenten utpeker en saksforberedende dommer. Domstolen beslutter etter å ha vurdert motpartens skriftlige bemerkninger om det helt eller delvis skal gis fri rettshjelp, eller om søknaden skal avslås. Domstolen skal vurdere om søksmålet er åpenbart ugrunnet.

Hvis søknaden om rettshjelp helt eller delvis avslås, skal beslutningen grunnngi avslaget."

9. Følgende tilføyes som artikkel 75, nytt nr. 4:

"4. Når en adressat i medhold av artikkel 33 nr. 2 annet ledd har samtykket i at forkynnelse for ham skjer ved bruk av telefaks eller annet teknisk kommunikasjonsmiddel, kan ethvert dokument som inngår i saksbehandlingen, bortsett fra dommer og beslutninger, forkynnes ved at en kopi av dokumentet oversendes på denne måten.

Når en slik oversendelse er umulig eller upraktisk av tekniske grunner eller på grunn av dokumentets karakter eller omfang, skal dokumentet forkynnes slik som fastsatt i nr. 2 i denne artikkel dersom adressaten ikke har oppgitt en adresse for forkynnelse til bruk under rettergangen. Adressaten skal underrettes om forkynnelsen pr. telefaks eller annet teknisk kommunikasjonsmiddel. Forkynnelse skal i så fall anses for å ha skjedd overfor adressaten ved rekommandert brev på den tiende dagen etter at det rekommanderte brevet ble innlevert på postkontoret på det sted domstolen har sitt sete, med mindre det godtgjøres gjennom mottakskvittering at brevet ble mottatt på en annen dato, eller adressaten innen tre uker etter å ha mottatt underretning om forkynnelsen pr. telefaks eller annet teknisk kommunikasjonsmiddel underretter justissekretæren om at dokumentet som skal forkynnes, ikke har nådd frem til ham."

10. Artikkel 88 nr. 2 endres som følger:

"2. Domstolen kan til enhver tid av eget tiltak, og etter å ha hørt partene, avgjøre om det foreligger noe absolutt hinder for å fortsette behandlingen av en sak eller fastslå at saken er blitt gjenstandsløs og at det ikke er behov for å avgjøre den. Domstolen treffer avgjørelse om dette i henhold til bestemmelsene i artikkel 87 nr. 3 og 4."

11. Artikkel 89 nr. 1 første ledd endres som følger:

"1. En begjæring om intervensjon må fremsettes innen seks uker etter offentliggjøringen av den meldingen som er omhandlet i artikkel 14 nr. 6. En begjæring om intervensjon som fremsettes etter utløpet av denne fristen, men før det treffes avgjørelse om å åpne muntlig forhandling, kan tas i betraktning. Hvis presidenten tillater intervensjon, kan i så fall intervenienten, på grunnlag av rettsmøterapporten som sendes ham, fremsette sine bemerkninger under den muntlige forhandling dersom denne finner sted."

12. Artikkel 90 nr. 1 endres som følger:

"1. Dersom en saksøkt som har fått en begjæring som starter en rettergang behørig forkynt for seg, unnlater å gi tilsvar i den foreskrevne form innen den fastsatte frist, kan saksøkeren begjære at domstolen avsier uteblivelsesdom.

Begjæringen forkynnes for saksøkte. Presidenten kan avgjøre at det skal åpnes muntlig forhandling om begjæringen."

13 Følgende tilføyes som ny artikkel 97a:

"Artikkel 97a

1. Etter begjæringen fra den nasjonal domstol kan presidenten, etter forslag fra den saksforberedende dommer, i unntakstilfelle treffe avgjørelse om å underkaste en anmodning om rådgivende uttalelse fremskyndet behandling der det gjøres unntak fra bestemmelsene i denne rettergangsordning, når de påberopte omstendigheter viser at det har helt spesiell hast med å få svar på spørsmålet til domstolen. Presidenten fastsetter i så fall umiddelbart datoen for den muntlige forhandling som

skal meddeles partene i hovedsaken og andre som nevnt i vedtektenes artikkel 20 i forbindelse med forkynnelsen av anmodningen om rådgivende uttalelse.

2. Partene og andre berørte nevnt i foregående nr. kan inngi skriftlige saksfremstillinger og erklæringer innen en frist som fastsettes av presidenten og som ikke skal være kortere enn 15 dager. Presidenten kan anmode partene og andre berørte om å begrense sine skriftlige saksfremstillinger og erklæringer til de vesentligste rettsspørsmål som det forelagte spørsmål reiser.

3. Eventuelle skriftlige saksfremstillinger og erklæringer skal meddeles partene og andre berørte nevnt ovenfor før den muntlige forhandling.”

Artikkel 2

1. Disse endringene trer i kraft 1. januar 2008.
2. Artikkel 35 nr. 1, i sin endrede form, skal gjelde i tilfeller der saksøktes frist til å inngi tilsvaret har begynt å løpe, men ikke er utløpt.
3. Dette vedtak, som er gyldig på engelsk, skal publiseres i EØS-delen av og EØS-tillegget til Den Europeiske Unions Tidende.
4. Dette vedtak skal oversettes offisielt av domstolen til tysk, islandsk og norsk.

Luxembourg, 20. september 2007

Carl Baudenbacher, president

Henrik Bull, dommer

Thorgeir Örlygsson, dommer

EF-ORGANER

KOMMISJONEN

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning

2008/EØS/43/06

(Sak COMP/M.5154 – CASC JV)

1. Kommisjonen mottok 9. juli 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der foretakene Cegedel Net S.A (“Cegedel Net”, Luxembourg), som tilhører konsernet Cegedel, ELIA System Operator SA/NV (“ELIA”, Belgia), EnBW Transportnetze AG (“EnBW TNG”, Tyskland), som tilhører konsernet EnBW, E.ON Netz GmbH (“ENE”, Tyskland), som tilhører konsernet EON, RTE EDF Transport SA (“RTE”, Frankrike), som tilhører konsernet EDF, RWE Transportnetz Strom GmbH (“RWE TSO”, Tyskland), som tilhører konsernet RWE, og TenneT TSO BV (“TenneT TSO”, Nederland) overtar felles kontroll i henhold til i rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over det nystiftede foretaket Capacity Allocation Service Company for Central Western Europe (“CASC-CWE”). CASC-CWE skal innføre og yte tjenester knyttet til tildeling av elektrisitetsoverføringsressurser ved de felles grensene mellom Belgia, Frankrike, Tyskland, Luxembourg og Nederland.
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - Cegedel Net: operatør av elektrisitetsoverføringssystemet som eies av konsernet CEGEDEL i Luxembourg,
 - ELIA: eier og operatør av elektrisitetsoverføringsnettet i Belgia,
 - EnBW TNG: eier og operatør av elektrisitetsoverføringsnettet i den tyske delstaten Baden-Württemberg,
 - ENE: operatør av elektrisitetsoverføringssystemet som eies av konsernet E.ON, og som omfatter de tyske delstatene Schleswig-Holstein, Bremen, Niedersachsen, Hessen (delvis), Nordrhein-Westfalen (delvis) og Bayern (unntatt den sørvestlige delen),
 - RTE: eier og operatør av det nasjonale elektrisitetsoverføringsnettet i Frankrike,
 - TWE TSO: operatør av elektrisitetsoverføringsnettet som eies av konsernet RWE, og som i hovedsak omfatter de tyske delstatene Nordrhein-Westfalen, Rheinland-Pfalz, Saarland og den sørvestlige delen av Bayern,
 - TenneT TSO: operatør av overføringssystemet og forvalter av det nasjonale nederlandske høyspenningsnettet.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 180 av 17.7.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/.5154 – CASC JV, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5193 – Schlumberger/First Reserve/Saxon)
Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte

2008/EØS/43/07

1. Kommisjonen mottok 9. juli 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der foretakene Schlumberger Limited ("Schlumberger", De nederlandske Antiller) og First Reserve Corporation ("First Reserve", USA) ved kjøp av aksjer overtar felles kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over foretaket Saxon Energy Services Inc. ("Saxon", Canada).
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - Schlumberger: globale tjenester knyttet til oljeutvinning samt teknologi, prosjektledelse og informasjonsløsninger innenfor olje- og gassindustrien,
 - First Reserve: privat investeringsfond som er særlig rettet mot energisektoren,
 - Saxon: leverandør av utstyr, varer og tjenester knyttet til utvinning, utvikling og produksjon av olje og gass.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 180 av 17.7.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5193 – Schlumberger/First Reserve/Saxon, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

⁽²⁾ EUT C 56 av 5.3.2005, s. 32.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5199 – De Weide Blik/Atlanta)

2008/EØS/43/08

1. Kommisjonen mottok 4. juli 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der foretaket De Weide Blik N.V (“De Weide Blik”), som i siste instans kontrolleres av CVCs kapitalpartnere Group S.a.r.l., ved kjøp av aksjer og eiendeler overtar kontroll som definert i rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over hele foretaket Atlanta AG (“Atlanta”, Tyskland).
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - De Weide Blik: produksjon, import, eksport og håndtering av samt logistikk med hensyn til frisk frukt og friske grønnsaker, blomster, blomsterløk, planter og ferdigretter,
 - Atlanta: import, eksport, emballering og håndtering av samt logistikk med hensyn til frisk frukt og friske grønnsaker samt modning av bananer.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 178 av 15.7.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5199 – De Weide Blik/Atlanta, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2008/EØS/43/09****(Sak COMP/M.5202 – Triton/Altor /Papyrus Group)****Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte**

1. Kommisjonen mottok 8. juli 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der foretakene Triton Managers II Limited ("Triton", Jersey) og Altor Fund II GP Limited ("Altor", Jersey) ved kjøp av aksjer overtar felles kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over foretaket Papyrus AB ("Papyrus", Sverige).
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - Triton: privat investeringsselskap som er særlig rettet mot foretak i tysktalende og nordeuropeiske stater,
 - Altor: privat investeringsfond som er særlig rettet mot nordiske foretak,
 - Papyrus: foretak som i hovedsak driver virksomhet innenfor distribusjon av papir og papirprodukter i EU og bl.a. i Norge.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 180 av 17.7.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5202 – Triton/Altor/Papyrus Group, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

⁽²⁾ EUT C 56 av 5.3.2005, s. 32.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2008/EØS/43/10****(Sak COMP/M.5213 – Total/ Sonatrach/ JVs)****Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte**

1. Kommissjonen mottok 8. juli 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der foretakene Total S.A., ("Total", Frankrike) og Société Nationale pour la recherche, la production, le transport, la transformation et la commercialization des hydrocarbures SPA ("Sonatrach", Algerie) ved kjøp av aksjer overtar felles kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over to nystiftede foretak som utgjør et fellesforetak ("JVs", Algerie).
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - Total: integrert virksomhet innenfor sektorene energi og kjemi,
 - Sonatrach: offentlig foretak som driver virksomhet innenfor forskning, utvinning, transport, omdanning og markedsføring av hydrokarboner og derivater av dette,
 - JVs: foretak som driver virksomhet innenfor petrokjemisk sektor.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommissjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.
4. Kommissjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommissjonen.

Merknadene må være Kommissjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 178 av 15.7.2008. Merknadene sendes til Kommissjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5213 – Total/ Sonatrach/ JVs, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

⁽²⁾ EUT C 56 av 5.3.2005, s. 32.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5217 – GEFA/PEMA)

2008/EØS/43/11

1. Kommisjonen mottok 4. juli 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der foretaket GEFA Gesellschaft für Absatzfinanzierung mbH ("GEFA", Tyskland), som tilhører bankkonsernet Société Générale ("SG", Frankrike), ved kjøp av aksjer overtar kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over hele foretaket PEMA GmbH ("PEMA", Tyskland).
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - SG og GEFA: finansieringsløsninger for mobile investeringsvarer, bl.a. lastebiler og trailere,
 - PEMA: utleie av lastebiler og trailere samt tilsvarende tjenester.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 178 av 15.7.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5217 – GEFA/PEMA, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5227 – Robert Bosch/Samsung/JV)

2008/EØS/43/12

1. Kommisjonen mottok 10. juli 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der foretakene Robert Bosch GmbH (“Bosch”, Tyskland) og Samsung SDI Co. Ltd. (“Samsung SDI”, Sør-Korea) overtar felles kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over foretaket SB LiMotive Ltd. (“SB LiMotive”, Sør-Korea) ved kjøp av aksjer i et nystiftet foretak som utgjør et fellesforetak.
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - Bosch: teknologi til bilindustrien, industriteknologi, bygningsteknologi, forbruksvarer,
 - Samsung SDI: skjermer til monitorer, mobiltelefoner og andre bærbare innretninger, oppladbare batterier til mobiltelefoner, bærbare datamaskiner, kameraer og videokameraer,
 - SB LiMotive: utvikling, produksjon og markedsføring av litium-ion-batterisystemer til bruk i hybridbiler og andre elektriske kjøretøyer.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 181 av 18.7.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5227 – Robert Bosch/Samsung/JV, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2008/EØS/43/13****(Sak COMP/M.5231 – Bain Capital/D&M)****Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte**

1. Kommisjonen mottok 9. juli 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der foretaket Bain Capital Investors LLC (USA) gjennom et offentlig overtakelsestilbud overtar kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over hele foretaket D&M Holdings Inc. (Japan).
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - Bain Capital Investors LLC: privat investeringsfond,
 - D&M Holdings Inc.: design, markedsføring og distribusjon av audiovisuelle elektroniske produkter.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 181 av 18.7.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5231 – Bain Capital/D&M, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

⁽²⁾ EUT C 56 av 5.3.2005, s. 32.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2008/EØS/43/14****(Sak COMP/M.5240 – GE/GMT/Bigpoint)****Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte**

1. Kommisjonen mottok 9. juli 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der foretakene General Electric Company, USA ("GE", USA) og GMT Communications Partners LLP ("GMT", Det forente kongerike) ved kjøp av aksjer overtar felles kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over foretaket Bigpoint GmbH ("Bigpoint", Tyskland).
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - GE: forskjellig virksomhet innenfor framstilling, teknologi og tjenesteyting, herunder bank- og kredittjenester,
 - GMT: investeringsfond,
 - Bigpoint: utvikling og drift av nettbaserte spill.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 178 av 15.7.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5240 – GE/GMT/Bigpoint, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

⁽²⁾ EUT C 56 av 5.3.2005, s. 32.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2008/EØS/43/15****(Sak COMP/M.5256 – Burani/3i/APB)****Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte**

1. Kommisjonen mottok 4. juli 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der foretaket Antichi Pellettieri S.p.A., som indirekte kontrolleres av Burani Designer Holding N.V. ("Burani", Nederland) og visse fond som tilhører 3i Group plc ("3i" Det forente kongerike), overtar felles kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over foretaket APB S.r.l. ("APB", Italia) ved overføring av eiendeler og kjøp av aksjer i et nystiftet selskap som utgjør et fellesforetak.
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - Burani: holdingselskap med datterselskaper som driver virksomhet på områdene luksusvarer, næringsmidler, klær og kosmetikk,
 - 3i: internasjonal eierkapitalgruppe,
 - APB: produksjon og distribusjon av luksusvarer av skinn, særlig håndvesker og annet tilbehør, under merkenavnene *Braccialini*, *Biasia*, *Mandarina Duck* og *Coccinelle*.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 178 av 15.7.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5256 – Burani/3i/APB, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

⁽²⁾ EUT C 56 av 5.3.2005, s. 32.

**Oversikt over fellesskapsvedtak om markedsføringstillatelser for legemidler fra
1. april 2008 til 30. april 2008**

2008/EØS/43/16

*(Vedtaket gjort i henhold til artikkel 34 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/83/EF⁽¹⁾
eller artikkel 38 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/82/EF⁽²⁾)*

– Utstedelse, opprettholdelse eller endring av nasjonal markedsføringstillatelse

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsførings- tillatelsen	Berørt medlemsstat	Meldingsdato
1.4.2008	Menitorix	Se vedlegg I	Se vedlegg I	2.4.2008
2.4.2008	Compagel gel for horses	Se vedlegg II	Se vedlegg II	3.4.2008
16.4.2008	Thalidomide Pharmion	Pharmion Ltd Riverside House Riverside Walk Windsor SL4 1NA United Kingdom	Vedtaket er rettet til medlemsstatene.	17.4.2008
17.4.2008	Solacyl 100% powder for oral solution	Se vedlegg III	Se vedlegg III	18.4.2008
21.4.2008	Volibris	Glaxo Group Ltd Greenford Middlesex UB6 0NN United Kingdom	Vedtaket er rettet til medlemsstatene.	22.4.2008
25.4.2008	Mycamine	Astellas Pharma GmbH Neumarkter Str. 61 D-81673 München	Vedtaket er rettet til medlemsstatene.	28.4.2008
25.4.2008	NovoSeven	Novo Nordisk A/S Novo Allé DK-2880 Bagsværd Danmark	Vedtaket er rettet til medlemsstatene.	28.4.2008

– Suspensering av nasjonal markedsføringstillatelse

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsførings- tillatelsen	Berørt medlemsstat	Meldingsdato
17.4.2008	Eformax	Se vedlegg IV	Se vedlegg IV	18.4.2008

⁽¹⁾ EFT L 311 av 28.11.2001, s. 67.

⁽²⁾ EFT L 311 av 28.11.2001, s. 1.

VEDLEGG I

LISTE OVER GITT NAVN, LEGEMIDDELFORM, STYRKE, ADMINISTRASJONSMÅTE, SØKER OG INNEHAVER AV MARKEDSFØRINGSTILLATELSE I MEDLEMSSTATENE

Medlemsstat	Innehaber av markedsføringstillatelsen	Søker	Gitt navn	Styrke *	Legemiddelform	Administrasjonsmåte	Innhold (konsentrasjon)
Det forente kongerike	SmithKline Beecham PLC 980 Great West Road Brentford Middlesex TW8 9GS United Kingdom		Menitorix	5 µg Hib PRP + 12,5 µg TT + 5 µg MenC PSC + 5 µg TT	pulver og væske til injeksjonsløsning	intramuskulær injeksjon	0,5ml
Belgia	GlaxoSmithKline Biologicals S.A. 89 rue de l'Institut B-1330 Rixensart Belgium		Menitorix	5 µg Hib PRP + 12,5 µg TT + 5 µg MenC PSC + 5 µg TT	pulver og væske til injeksjonsløsning	intramuskulær injeksjon	0,5 ml
Hellas		GlaxoSmithKline A.E.B.E. 266 Leof. Kifisias 152 32 Halandri Greece	Menitorix	5 µg Hib PRP + 12,5 µg TT + 5 µg MenC PSC + 5 µg TT	pulver og væske til injeksjonsløsning	intramuskulær injeksjon	0,5 ml
Irland		GlaxoSmithKline (Ireland) Ltd. Stonemasons Way Rathfarmham Dublin 16 Ireland	Menitorix	5 µg Hib PRP + 12,5 µg TT + 5 µg MenC PSC + 5 µg TT	pulver og væske til injeksjonsløsning	intramuskulær injeksjon	0,5 ml
Polen		SmithKline Beecham plc 980 Great West Road Brentford Middlesex TW8 9GS United Kingdom	Menitorix	5 µg Hib PRP + 12,5 µg TT + 5 µg MenC PSC + 5 µg TT	pulver og væske til injeksjonsløsning	intramuskulær injeksjon	0,5 ml
Spania		GlaxoSmithKline, S.A Severo Ochoa, 2 Tres Cantos, Madrid Spain	Menitorix	5 µg Hib PRP + 12,5 µg TT + 5 µg MenC PSC + 5 µg TT	pulver og væske til injeksjonsløsning	intramuskulær injeksjon	0,5 ml

* Hib PRP – Haemophilus influenzae type B polyribosylribitolfosfat
TT – tetanus toksoid
MenC PSC – Neisseria meningitidis serogruppe C polysakkarid

VEDELEGG II

LISTE OVER GITT NAVN, LEGEMIDDELFORM, STYRKE, DYREART, ADMINISTRASJONSMÅTE OG INNEHAVER AV MERKEDSFØRINGSTILLATELSE I MEDLEMSSTATENE

Søker eller innehaver av markedsføringstillatelse	Gitt navn	Legemiddelform	Styrke	Dyreart	Hyppighet og administrasjonsmåte	Anbefalt dose
Boehringer Ingelheim Vetmedica GmbH Binger Str. 173 55216 Ingelheim Germany	Compagel gel for horses	gel	100 g gel inneholder: heparinnatrium 50 000 IU levomentol 0,5 g hydroksyetylsalisylat 5,0 g	hest	topisk	Inntil 50 g gel daglig appliseres ved hjelp av fingertuppene på det berørte området i henhold til veterinærens instruksjoner inntil sykdomstegn og symptomer er borte. Etter nerveblokkerende anestesi skal gelen påføres skinnnet i et lag sv tykkelse som baksiden på en kniv, og dekkes med bandasje.

VEDELEGG III

LISTE OVER GITT NAVN, LEGEMIDDELFORM, STYRKE, DYREART, ADMINISTRASJONSMÅTE OG INNEHAVER AV MERKEDSFØRINGSTILLATELSE I MEDLEMSSTATENE

Søker eller innehaver av markedsføringstillatelse	Gitt navn	Legemiddelform	Styrke	Dyreart	Hyppighet og administrasjonsmåte	Anbefalt dose
Eurovet animal Health B.V.	Solacyl 100% powder for oral solution	pulver	100 %	kalv og gris	peroral	Kalv: 20 mg natriumsalisylat per kg kroppsvekt to ganger daglig i 1–3 dager. Administreres peroralt i drikkevannet eller melk (flaske). Gris: 35 mg natriumsalisylat per kg kroppsvekt, i 3–5 dager. Administreres peroralt i drikkevannet. Alternativt kan Solacyl også administreres med drikkevannet som pulsbehandling. Halve den samlede dagsdosen av pulveret blandes med 5–10 liter rent vann og omrøres til det er jevnt fordelt. Denne løsningen tilsettes under omrøring til en mengde drikkevann som vil bli konsumert i løpet av omtrent 3–4 timer. Dette gjøres to ganger daglig.

VEDLEGG IV

LISTE OVER NAVN, LEGEMIDDELFORM, STYRKE, ADMINISTRASJONSMÅTE, SØKER OG INNEHAVER AV MARKEDSFØRINGSTILLATELSE I MEDLEMSSTATENE

Medlemsstat	Innehaber av markedsføringstillatelsen	Søker	Gitt navn	Syrke	Legemiddelform	Administrasjonsmåte	Innhold (konsentrasjon)
Danmark	Norton Healthcare Ltd (trading as Ivax Pharmaceuticals UK) Ivax Quays Albert Basin, Royal Docks London E16 2QJ United Kingdom		Eformax 6 µg	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax 12 µg	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram
Kypros		Norton Healthcare Ltd (trading as IVAX Pharmaceuticals UK), IVAX Quays Albert Basin, Royal Docks London E16 2QJ United Kingdom	Eformax 6 mcg Σκόνη για εισπνοή	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax 12 mcg Σκόνη για εισπνοή	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram
Den tsjekkiske republikk		Teva Pharmaceuticals CR, s.r.o Radlická 3185/1c CZ-150 00 Praha 5 Czech Republic	Eformax 6 µg Prášek k inhalaci	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax 12 µg Prášek k inhalaci	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram
Estland		Teva Pharma B.V. Computerweg 10 NL-3542 DR Utrecht, The Netherlands	Eformax	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram
Tyskland		Norton Healthcare Ltd (trading as IVAX Pharmaceuticals UK) IVAX Quays Albert Basin, Royal Docks London E16 2QJ United Kingdom	Eformax 6 Mikrogramm Pulver zur Inhalation	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax 12 Mikrogramm Pulver zur Inhalation	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram

Medlemsstat	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Søker	Gitt navn	Syrke	Legemiddelform	Administrasjonsmåte	Innhold (konsentrasjon)
Latvia		Teva Pharma B.V. Computerweg 10 NL-3542 DR Utrecht The Netherlands	Eformax	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram
Litauen		Teva Pharma B.V. Computerweg 10, NL-3542 DR Utrecht The Netherlands	Eformax 6 mikrogram/ dozėje inhalaciniai milteliai	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax 12 mikrogram/ dozėje inhalaciniai milteliai	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram
Malta		Norton Healthcare Ltd (trading as IVAX Pharmaceuticals UK) IVAX Quays Albert Basin, Royal Docks, London E16 2QJ United Kingdom	Eformax 6 µg Trab li jittiehed bin-nifs	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax 12 µg Trab li jittiehed bin-nifs	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram
Polen		Norton Healthcare Ltd (trading as IVAX Pharmaceuticals UK) IVAX Quays Albert Basin Royal Docks London, E16 2QJ United Kingdom	Eformax 6mg proszek do inhalacji	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax 12mg proszek do inhalacji	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram
Portugal		Teva Pharma – Produtos Farmacêuticos Lda. Lagoas Park Edifício 1 Piso 3 2740-264 Porto Salvo Portugal	Eformax	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram

Medlemsstat	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Søker	Gitt navn	Syrke	Legemiddelform	Administrasjonsmåte	Innhold (konsentrasjon)
Slovakia		Norton Healthcare Ltd (trading as IVAX Pharmaceuticals UK) IVAX Quays Albert Basin, Royal Docks London E16 2QJ United Kingdom	Eformax 6 Inhalačný prášok	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax 12 µg Inhalačný prášok	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram
Sverige		Teva Sweden AB Box 1070 251 10 Helsingborg Sweden	Eformax 6 µg inhalationspulver	6 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	6 mikrogram
			Eformax 12µg inhalationspulver	12 mikrogram	Pulver til inhalasjon	Inhalasjon	12 mikrogram